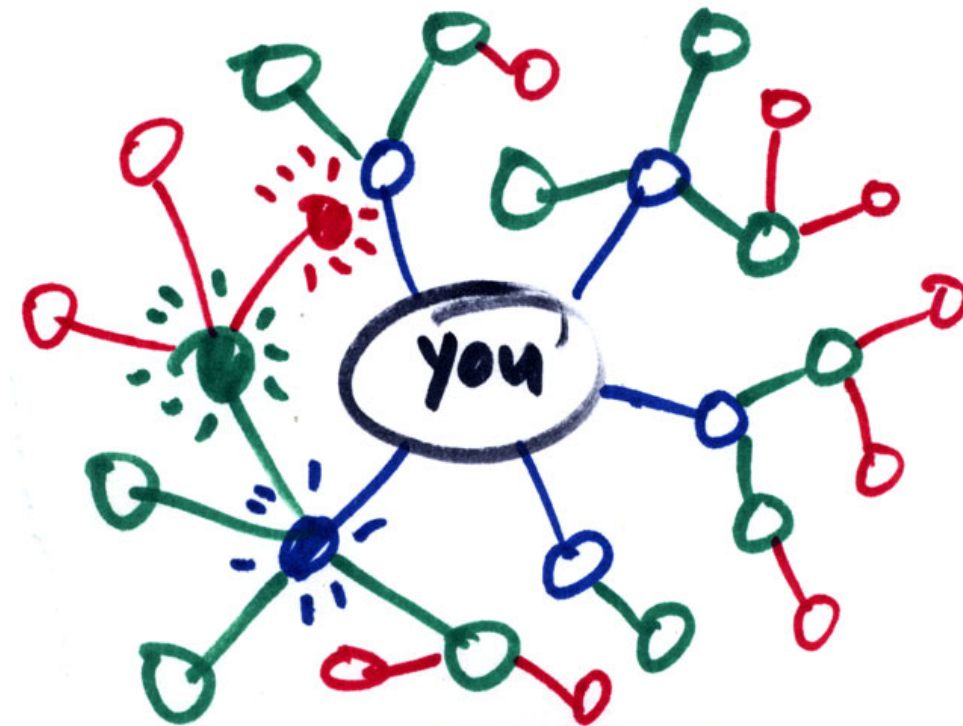

Utrecht University

Maatschappelijke participatie en de arbeidsmarktpositie van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond

Een kwantitatief onderzoek naar de relatie tussen maatschappelijke participatie en arbeidsmarktpositie met sociaal kapitaal als verklarende factor

Masterscriptie 'Sociology: Contemporary Social Problems'

J.T.M. Weustink

4164938

j.t.m.weustink@students.uu.nl - jorik.weustink@gmail.com

Sociology: Contemporary Social Problems

Universiteit Utrecht

Begeleider: dr. Sanne Boschman

Tweede lezer: dr. Jornt Mandemakers

Voorwoord

Bij deze wil ik graag een aantal mensen bedanken. Allereerst mijn begeleider, Sanne Boschman, voor de goede begeleiding en sterke feedback gedurende het schrijven van mijn scriptie. Ten tweede mijn ouders en mijn broers voor de steun, afleiding en goede gesprekken die we hebben kunnen voeren door enigszins in hetzelfde schuitje te zitten of te hebben gezeten. Ten tweede, de studiegenoten met wie ik de portefeuille van MAAS flink heb gevuld door de honderden koppen koffie die zijn gedronken in het Sjoerd Groenman Gebouw. Zonder jullie was het schrijven van deze scriptie een stuk minder aangenaam geweest. Ten derde, Sophie Krenn, voor alles wat je doet om een lach op mijn gezicht te laten verschijnen. Hoewel je gitaartalent nog niet geheel ontwikkeld is, heb ik genoten van je persoonlijke huiskamerconcerten en 'zelfgeschreven' liedjes. Ten slotte wil ik de docenten van deze master bedanken voor hun goede begeleiding en het creëren van een aangename sfeer gedurende dit jaar.

Inhoudsopgave

VOORWOORD	3
SAMENVATTING	5
1. INLEIDING	7
2. THEORETISCH KADER	10
2.1 SOCIAAL KAPITAAL	10
2.2 EEN EFFECTIEF SOCIAAL NETWERK	10
2.3 THEORIE EN HYPOTHESES	11
3. METHODEN	15
3.1 AFHANKELIJKE VARIABELE	15
3.1.1 ARBEIDSMARKTPOSITIE	15
3.2 VERKLARENDE VARIABELEN	16
3.2.1 MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE	16
3.2.2 TYPE VERENIGING	16
3.2.3 SOCIAAL KAPITAAL	18
3.2.4 CONTROLE VARIABELEN	19
3.3 BESCHRIJVENDE STATISTIEKEN	20
4. RESULTATEN	21
4.1 RELATIE TUSSEN MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE EN ARBEIDSMARKTPOSITIE	21
4.2 EFFECT MEDIATOREN	23
4.2.1 MEDIËREND EFFECT VAN TOEGANG TOT HOGE STATUSCONTACTEN	23
4.2.2 MEDIËREND EFFECT VAN CONTACT MET NEDERLANDERS	25
4.3 VRIJWILLIGERSWERK	26
5. CONCLUSIE	28
5.1 MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE ALS VOORSPELLER VAN ARBEIDSMARKTPOSITIE	28
5.2 SOCIAAL KAPITAAL ALS VERKLARING	29
5.3 TYPEN VERENIGINGEN	30
5.3.1 DE STATUS VAN VERENIGINGEN	30
5.3.2 AANDEEL VAN NEDERLANDERS IN EEN VERENIGING	31
5.4 VRIJWILLIGERSWERK	32
6. DISCUSSIE	34
7. BELEIDSAANBEVELINGEN	37
7.1 INCLUSIEVE VERENIGINGEN	37
7.2 DE INVLOED VAN NETWERKEN IN HET WERVINGS- EN SELECTIETRAJECT	38
LITERATUURLIJST/BIBLIOGRAFIE	39
BIJLAGEN 1. ITEMS NELLS-PANEL	43

Samenvatting

Statistieken omtrent de arbeidsmarktpositie van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond scheppen een zorgwekkend beeld. Deze groep is vaker werkloos, vaker uitkeringsafhankelijk, hebben een lagere participatiegraad en werken onder slechtere arbeidsomstandigheden dan autochtone Nederlanders (SEO, 2018). Om deze redenen worden Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond gekenmerkt als een groep met een afstand tot de arbeidsmarkt. Verschillende factoren kunnen deze positie verklaren. Deze achterstand begint reeds in het onderwijs (Gemeente Amsterdam, 2007; KIS, 2016; ROA, 2017) en wordt vervolgens voortgezet door minder efficiënt zoekgedrag naar vacatures (SCP, 2016) en arbeidsmarktdiscriminatie (Baert & De Pauw, 2014; SCP, 2010; SCP, 2015; SCP, 2016). Dit onderzoek focust zich op een andere factor: het minder effectieve netwerk van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond (SCP, 2016).

Sociaalwetenschappelijk onderzoek stelt dat het sociale netwerk van mensen van groot belang is bij het verkrijgen van een (betere) baan (Granovetter, 1974; 1977; 1983; 1995; 2003; Lin, 1986; 1990 & 1999). De sociaal kapitaal theorie stelt dat uit het sociale netwerk hulpbronnen worden verkregen die van toepassing kunnen zijn bij het verbeteren van de arbeidsmarktpositie (Lin, 2000). Volgens de sociale hulpbron hypothese is het hierbij vooral belangrijk zwakke verbanden te hebben met mensen met een hoge beroepsstatus (Lin, 1986; 1990 & 1999). Daarnaast is het voor mensen met een niet-westerse migratieachtergrond vooral van belang contact te hebben met de autochtone inwoners van een land (Lancee, 2010; 2012). Putnam (2000) stelt dat sociaal kapitaal het gevolg is van maatschappelijke participatie: het lid zijn van en actief zijn in verenigingen. Wilson en Musick (1997) stellen daarnaast dat vrijwilligers een betere arbeidsmarktpositie hebben dan mensen die slechts lid zijn, doordat zij over meer sociaal kapitaal beschikken.

Op basis van het theoretisch kader wordt verwacht dat maatschappelijke participatie leidt tot een betere arbeidsmarktpositie en dat deze relatie verklaard kan worden door het sociaal kapitaal van leden. Daarnaast wordt verwacht dat er een verschil bestaat tussen typen verenigingen waar mensen lid van zijn en dat het uitvoeren van vrijwilligerswerk een versterkend effect heeft op de arbeidsmarktpositie van leden. Data uit het NELLS-panel (N=494) wordt geanalyseerd door middel van een multiële regressieanalyse om de samenhang tussen maatschappelijke participatie, sociaal kapitaal en de arbeidsmarktpositie van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond te testen. Geconcludeerd kan worden dat maatschappelijke participatie leidt tot een beter arbeidsmarktpositie, en dat dit deels verklaard kan worden door sociaal kapitaal. Daarnaast blijkt dat leden van gemiddelde statusverenigingen, hoge statusverenigingen en leden van verenigingen met veel Nederlanders vooral

voordelen halen uit hun lidmaatschap. Vrijwilligerswerk blijkt geen versterkend effect te hebben op de arbeidsmarktpositie van mensen die lid zijn van een vereniging.

De bevindingen hebben geleid tot een aantal beleidsaanbevelingen om de arbeidsmarktpositie van mensen met een niet-westerse migratieachtergrond te verbeteren. De focus ligt op het creëren van een inclusieve sfeer in verenigingen, om op deze manier zowel autochtone Nederlanders als mensen met een niet-westerse migratieachtergrond aan te trekken. Daarnaast zouden werkgevers aangespoord moeten worden om hun werving- en selectiebeleid aan te passen, om zo kandidaten met een minder effectief sociaal netwerk te bereiken en om afkomst een minder grote rol te laten spelen bij het aannemen van nieuw personeel.

1. Inleiding

Ondanks de rijke geschiedenis van Nederland omtrent migratie (UCL, z.j.) blijkt de integratie van groepen met een migratieachtergrond vooralsnog een uitdagende opgave. De bevolking met een niet-westerse migratieachtergrond kan worden uitgesplitst naar de vier grootste herkomstgroepen in Nederland (Marokkaanse, Turkse, Surinaamse en Antilliaanse migratieachtergrond) en een ‘overige categorie’ die bestaat uit mensen met bijvoorbeeld een Syrische, Somalische of Chinese achtergrond. Deze groepen worden gekenmerkt als een deel van de samenleving met een afstand tot de arbeidsmarkt. Leden van deze groepen zijn over het algemeen in staat te werken, maar komen moeilijker aan een baan dan autochtone Nederlanders (SCP, 2016). Wanneer de cijfers omtrent de arbeidsmarktpositie worden bekeken kunnen er een aantal conclusies worden getrokken. Zo blijkt allereerst dat de participatiegraad van mannen en vrouwen met een migratieachtergrond substantieel lager ligt dan die van mannen en vrouwen zonder migratieachtergrond (SEO, 2018). Daarnaast ligt het werkloosheidspercentage onder mannen en vrouwen met een migratieachtergrond fors hoger dan het werkloosheidspercentage van mensen met een niet-westerse migratieachtergrond (SEO, 2018). Dit verschil is in het bijzonder hoog onder laagopgeleiden (SEO, 2018). Ook maken personen met een migratieachtergrond vaker gebruik van uitkeringen dan mensen zonder migratieachtergrond (SEO, 2018). Daarbovenop blijkt dat werknemers met een niet-westerse migratieachtergrond de arbeidsomstandigheden negatiever ervaren dan autochtone werknemers. Zo werken mensen met een migratieachtergrond vaker op atypische tijden en ondervinden zij vaker hoge fysieke en mentale belasting door werk (CBS & TNO, 2017). Tevens is het risico op arbeidsongevallen voor personen met een niet-westerse achtergrond hoger en is het percentage burn-outklachten hoger (TNO, 2016). Deze cijfers scheppen een zorgwekkend beeld over de arbeidsmarktpositie van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond en laten zien dat de Nederlandse samenleving qua integratie op de arbeidsmarkt van deze groepen nog een lange weg te gaan heeft.

Uit onderzoeken naar de arbeidsmarktpositie van niet-westerse migranten ten opzichte van autochtone Nederlanders blijkt dat deze achterstand een complex probleem is. Er zijn veel verschillende factoren die een rol spelen bij deze achterstand. De nadelige arbeidsmarktpositie begint reeds in het onderwijs: jongeren met een migratieachtergrond krijgen vaker een lager schooladvies dan autochtone jongeren met een gelijke CITO-score (Gemeente Amsterdam, 2007), kiezen vaker een studierichting met minder arbeidsmarktperspectief (ROA, 2017), komen moeilijker aan een stage (KIS, 2016) en verlaten vaker hun school vroegtijdig (CBS, 2016). Tevens vertonen mensen met een niet-westerse migratieachtergrond minder efficiënt zoekgedrag naar vacatures (SCP, 2016). Bovendien blijkt arbeidsmarktdiscriminatie een deel van deze achterstand te kunnen verklaren (Baert & De Pauw, 2014; SCP, 2010; 2015; 2016). Werkgevers kiezen eerder voor een kandidaat met een Nederlands klinkende naam, dan voor een kandidaat met niet-westers klinkende naam (SCP, 2010; 2015).

Dit onderzoek zal zich echter richten op een ander mechanisme dat meespeelt in het vinden van een baan. Het SCP (2016) meldt dat mensen met een niet-westerse migratieachtergrond een minder effectief sociaal netwerk hebben, waardoor zij minder kans hebben op een baan. Sociologisch onderzoek richt zich sinds enige decennia op het effect van het sociale netwerk op het verkrijgen van een baan (Granovetter, 1974; 1977; 1983; 1995; 2003; Lin, 1986; 1990 & 1999). Deze literatuur stelt dat mensen die veel sociale hulpbronnen kunnen putten uit hun sociale netwerk over veel sociaal kapitaal beschikken, waardoor zij een grotere kans hebben op een (betere) baan. In de literatuur omtrent sociaal kapitaal wordt onderscheid gemaakt tussen verbindend en overbruggend sociaal kapitaal (Putnam, 2000; 2001; Granovetter, 1983, 2003). Kortgezegd bestaat verbindend sociaal kapitaal uit de sterke banden met bijvoorbeeld goede vrienden en familie. Overbruggend sociaal kapitaal bestaat uit zwakke verbanden met bijvoorbeeld kennissen en collega's. Deze zwakke verbanden spelen voornamelijk een rol bij het vinden van een baan, aangezien kennissen, in vergelijking met goede vrienden en familie, vaker in andere kringen opereren dan de eigen kring. Hierdoor beschikken zij over unieke informatie, zoals informatie over openstaande vacatures (Granovetter, 1974).

Voorheen heeft onderzoek naar het sociale netwerk van mensen met een niet-westerse migratieachtergrond en hun arbeidsmarktpositie zich vooral gefocust op het belang van verbanden met de autochtone inwoners van een land (Lancee, 2010; 2012). Autochtone inwoners kunnen migranten hulpbronnen bieden die specifiek van toepassing zijn op de arbeidsmarkt van het gastland. Dit onderzoek zal hiernaast ook het belang van verbanden met een hoge beroepsstatus onderzoeken. Volgens de sociale hulpbron hypothese (Lin, 1986; 1990 & 1999) kunnen immers vooral zwakke verbanden met een hoge beroepsstatus helpen bij het verkrijgen van een (betere) baan, aangezien zij over meer informatie beschikken en meer invloed uit kunnen oefenen op het besluitvormingsproces. Ondertussen blijken Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond minder vaak te participeren in het Nederlandse verenigingsleven (SCP, 2006; SCP, 2016; Arends & Schmeets, 2015), terwijl dit juist de mogelijkheid biedt om het sociale netwerk uit te breiden (Wilson & Musick, 1997; 1999). Maatschappelijke participatie wordt door Putnam (2000) gekenmerkt als een bron van sociaal kapitaal. Volgens hem bevordert het lid zijn van organisaties zoals religieuze groepen, studentenverenigingen, vakbonden en de scouting de sociale interactie, waardoor sociaal kapitaal wordt gegenereerd.

Het huidige onderzoek bouwt voort op deze eerdere bevindingen. In dit onderzoek wordt verwacht dat maatschappelijke participatie leidt tot een betere arbeidsmarktpositie voor Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond die lid zijn van verenigingen ten opzichte van hun gelijken die niet lid zijn. De aanname is dat deze relatie verklaard kan worden doordat leden van verenigingen over meer sociaal kapitaal beschikken dan mensen die niet lid zijn. Daarnaast is de verwachting dat vrijwilligers

nog meer voordelen halen uit hun lidmaatschap en dat zij een betere arbeidsmarktpositie hebben dan mensen die alleen lid zijn. Voor de empirische analyses wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van data uit het Netherlands Longitudinal Lifecourse Study (NELLS-panel; Tolsma, et al. 2014). Deze dataset bevat informatie omtrent verenigingen waar men lid van is, het sociale netwerk en de arbeidsmarktpositie. Het NELLS-panel is representatief voor de Nederlandse samenleving. Bovendien zijn mensen met een Turkse en Marokkaanse achtergrond oververtegenwoordigd, zodat deze groepen geanalyseerd kunnen worden. Het onderzoek zal twee onderzoeksvragen proberen te beantwoorden: 1. *‘Leidt maatschappelijke participatie van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond tot een betere arbeidsmarktpositie en kan dit verklaard worden aan de hand van sociaal kapitaal?’* en 2. *‘Leidt het lid zijn van verenigingen met meer hoge statusleden of van verenigingen met meer Nederlandse medeleden tot meer sociaal kapitaal en zodoende tot een betere arbeidsmarktpositie dan lidmaatschap op zichzelf?’* Ten slotte zal op basis van de bevindingen een beleidsadvies worden gegeven aan de hand van de volgende vraag: 3. *‘Hoe kunnen de bevindingen wat betreft de relatie tussen maatschappelijke participatie, sociaal kapitaal en arbeidsmarktpositie bijdragen aan beleidsvorming om de arbeidsmarktpositie van mensen met een niet-westerse migratieachtergrond te verbeteren?’*

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk zullen de theorieën en onderzoeken die relevant zijn voor dit onderzoek aan bod komen. Allereerst zal de sociaal kapitaal theorie worden besproken. Deze theorie komt in de sociaalwetenschappelijke literatuur veelvuldig aan bod bij het verklaren van de arbeidsmarktpositie van mensen (Granovetter, 1974; 1977; 1983; 1995; 2003; Lin, 1990; 1999; 1986; Lin et al., 1981). Vervolgens zal deze theorie worden aangevuld met de sociale hulpbron hypothese (Lin, 1986; 1990 & 1999). Vervolgens zal het concept van maatschappelijke participatie (Putnam, 2000) worden besproken. Ten slotte worden op basis van het theoretisch kader hypothesen opgesteld.

2.1 Sociaal kapitaal

De definitie die in dit onderzoek wordt gegeven aan sociaal kapitaal is die van Lin (2000): de sociale hulpbronnen die voortvloeien uit het sociale netwerk van een individu. Centraal in dit onderzoek staat het sociaal kapitaal van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond. Lancee (2010) stelt dat bij het meten van geactiveerd sociaal kapitaal het effect van sociaal kapitaal mogelijk onderschat wordt. Niet alleen sociaal kapitaal dat wordt geactiveerd kan nuttig zijn, maar ook het sociaal kapitaal dat mogelijk beschikbaar is. Sociaal kapitaal kan namelijk niet alleen effectief zijn bij het vinden van een baan, maar ook bij het ontvangen van hulp bij solliciteren, het onderhandelen over loon of het bieden van referenties (Lancee, 2010). Om deze reden wordt in dit onderzoek de toegang tot contacten onderzocht en niet of deze contacten daadwerkelijk geactiveerd worden in de zoektocht naar een baan, omdat dit een beter beeld geeft van de hulpbronnen waar men mogelijk toegang tot heeft.

2.2 Een effectief sociaal netwerk

Er zijn een aantal kenmerken van sociaal kapitaal die verklaren waarom een individu in het bezit van sociaal kapitaal een grotere kans maakt op een baan of promotie (Lin, 1999). Allereerst versnelt sociaal kapitaal de informatiestroom. Bepaalde sociale relaties kunnen een individu van informatie voorzien over kansen en keuzes die anders niet beschikbaar zouden zijn, zoals informatie over openstaande vacatures. De sociale relaties van een individu kunnen vervolgens invloed uitoefenen op het besluitvormingsproces van bijvoorbeeld recruiters en leidinggevenden bij het aannemen van nieuwe krachten. Daarnaast kunnen sociale relaties fungeren als een bewijs voor het bezitten van sociaal kapitaal. Een referentie van een contact laat immers aan recruiters en leidinggevenden zien dat een kandidaat over sociaal kapitaal beschikt en dit mogelijk in de toekomst kan inzetten voor de organisatie.

In wetenschappelijk onderzoek naar sociaal kapitaal wordt over het algemeen onderscheid gemaakt tussen overbruggend sociaal kapitaal en verbindend sociaal kapitaal (Putnam, 1993; 1995; 2000; 2001; Granovetter; 1977; 1983; 1995; 2003). Sociaal kapitaal dat als het meest bruikbaar wordt beschouwd bij het versterken van de arbeidsmarktpositie, wordt gekenmerkt door het hebben van sociale relaties met mensen die op een belangrijke manier anders zijn dan jijzelf (Putnam, 2000). Deze sociale relaties

met mensen die anders zijn worden in de literatuur omtrent sociale netwerken gekenmerkt als *overbruggend sociaal kapitaal* (Granovetter, 1977; Granovetter, 1983; Granovetter, 1995; Granovetter, 2003;). Overbruggend sociaal kapitaal bestaat uit zwakke verbanden met bijvoorbeeld collega's en kennissen, die over het algemeen geen emotionele steun bieden (Granovetter, 1983). Deze zwakke verbanden kunnen echter wel unieke en belangrijke informatie leveren (Granovetter, 1983), zoals eerdergenoemde informatie over openstaande vacatures. De sociale hulpbron hypothese stelt daaropvolgend dat mensen in het bijzonder profiteren van contacten die hen kunnen voorzien van belangrijke hulpbronnen (Lin, 1986; 1990 & 1999). Zo ervaren mensen die toegang hebben tot sociale contacten met een hogere beroepsstatus meer voordelen dan mensen die deze toegang niet hebben. Mensen met een hogere beroepsstatus hebben mogelijk meer informatie over openstaande vacatures en meer autoriteit om mensen te helpen en het besluitvormingsproces te beïnvloeden (Lin et al., 1981). Voor mensen met een niet-westerse migratieachtergrond is het daarbovenop van belang contact te onderhouden met de autochtone inwoners van een land. Verschillende onderzoeken hebben uitgewezen dat migranten gastland-specifieke vaardigheden nodig hebben om succesvol te kunnen integreren (Borjas, 1994; Duleep & Regets, 1999; Friedberg, 2000; Zeng & Xie 2004; Kanas & Van Tubergen, 2009). Voorbeelden van deze hulpbronnen zijn volgens Aguilera en Massey (2003): hulp krijgen van autochtonen bij sollicitaties, het vertalen van advertenties, het vinden van vacatures en advies over hoe ze zich kunnen presenteren richting werkgevers. Onderzoek van Lancee (2010; 2012) naar de arbeidsmarktpositie van eerste generatie migranten wees uit dat het hebben van contacten met autochtone bewoners van een land een positieve invloed had op de arbeidsmarktpositie van deze migranten. Zo hadden migranten die contact hadden met de autochtone inwoners van een land vaker een baan en een hogere beroepsstatus.

Een andere vorm is *verbindend sociaal kapitaal*, waarmee hechte sociale relaties binnen een groep worden bedoeld (Putnam, 2000). Deze hechte sociale relaties, zoals familieleden en vrienden, leveren bovenal kwalitatieve steun, zoals emotionele steun en mogelijke toegang tot schaarse middelen (Putnam, 2000). Aan de ene kant zijn deze hechte relaties minder geschikt voor het ontvangen van unieke informatie over bijvoorbeeld openstaande vacatures. Personen binnen een hecht netwerk laten vaak een grote overlap zien in de contacten die zij hebben, waardoor de kans klein is dat zij over unieke informatie beschikken (Granovetter, 1974). Aan de andere kant bieden hechte relaties praktische en emotionele steun (Putnam, 2000), wat van toepassing kan zijn bij het versterken van de arbeidsmarktpositie. Zo kan een familielid of goede vriend emotionele steun bieden ter voorbereiding op een sollicitatiegesprek of op de kinderen van een sollicitant passen.

2.3 Theorie en hypotheses

Om de verschillen in sociaal kapitaal te verklaren zal gebruik worden gemaakt van het concept maatschappelijke participatie (Putnam, 1993; Putnam, 1995). Volgens Putnam is sociaal kapitaal het

gevolg van maatschappelijke participatie. Hij stelt dat het participeren in vrijwilligersorganisaties leidt tot de groei van sociaal kapitaal, doordat het persoonlijke interactie bevordert.

Een betere arbeidsmarktpositie zou verklaard kunnen worden doordat het lid zijn van een vrijwilligersorganisatie het sociale netwerk van leden uitbreidt. Zo suggereren Wilson en Musick (1997) dat vrijwilligersorganisaties hun leden de gelegenheid geven een divers sociaal netwerk op te bouwen. Volgens Ruiters en De Graaf (2008) kan gesteld worden dat actief lidmaatschap van vrijwilligersorganisaties leidt tot een hogere kans op een baan, aangezien dit bronnen zijn van zwakke verbanden. Eerder onderzoek heeft uitgewezen dat de maatschappelijke participatie van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond vele malen lager ligt dan de maatschappelijke participatie onder autochtone Nederlanders (SCP, 2006; SCP, 2016; Arends & Schmeets, 2015). Dit zou de achterstand op de arbeidsmarkt van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond kunnen verklaren.

Hypothese 1. Maatschappelijke participatie leidt tot een betere arbeidsmarktpositie.

Naar verwachting levert niet elke vereniging evenveel bruikbaar sociaal kapitaal op. Hoogstwaarschijnlijk bestaan er verschillen per type organisatie in de hoeveelheid sociaal kapitaal die deze organisatie oplevert en de hoeveelheid hulpbronnen die dit sociaal kapitaal oplevert. Ruiters en De Graaf (2008) hebben onderzocht of het type organisatie van invloed is op de arbeidsmarktpositie van leden. Hierbij vergeleken ze verenigingen met een relatief hoog aantal leden met een hoge beroepsstatus met verenigingen met een relatief laag aantal leden met een hoge beroepsstatus. Typen organisaties waar onderscheid tussen gemaakt kan worden zijn bijvoorbeeld aan de ene kant politieke partijen en maatschappelijke verenigingen (zoals Amnesty International) en aan de andere kant buurtverenigingen en religieuze groepen of organisaties. De eerste twee hebben over het algemeen veel hoge status-leden, terwijl de laatste twee vooral over lage status-leden beschikken (Ruiters & De Graaf, 2008). Ruiters en De Graaf (2008) concluderen dat leden van verenigingen met meer hoge status-leden vaker een nieuwe baan starten en dat deze baan vaak van hogere status is. Dit zou verklaard kunnen worden door het feit dat mensen die lid zijn van een vereniging met meer hoge status-leden, vaker contacten hebben met een hoge beroepsstatus. De verwachting is dat dit ook geldt voor Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond. Dit leidt tot de volgende hypothese:

Hypothese 2a. Maatschappelijke participatie in verenigingen met over het algemeen veel hoge status-leden leidt tot een betere arbeidsmarktpositie.

Eerder in dit hoofdstuk werd al gesteld dat het hebben van contacten met autochtonen de arbeidsmarkt van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond verbetert. Door het aangaan van sociale relaties met autochtonen krijgen nieuwkomers toegang tot specifieke hulpbronnen die van belang zijn op de arbeidsmarkt in het gastland en waarover zij zelf niet beschikken (Lancee, 2010; 2012). Hierdoor

is de verwachting dat het lid zijn van een vereniging met overwegend Nederlanders gunstig is voor de arbeidsmarktpositie van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond, aangezien zij als lid van deze verenigingen relaties aan kunnen gaan met autochtone Nederlanders. Hieruit volgt dan de volgende hypothese:

Hypothese 2b. Maatschappelijke participatie in verenigingen met overwegend Nederlandse leden leidt tot een betere arbeidsmarktpositie.

Het mechanisme dat de hogere arbeidsmarktpositie van mensen die participeren in verenigingen kan verklaren is dat zij met behulp van verenigingsparticipatie een sterker sociaal netwerk kunnen ontwikkelen. Zij die participeren in verenigingen krijgen de kans hun netwerk uit te breiden met waardevolle diverse contacten, zoals contacten met een hoge beroepsstatus. Volgens de sociale hulpbron hypothese (Lin, 1986; 1990 & 1999), zijn contacten met een hoge beroepsstatus in het bijzonder belangrijk bij het voorspellen van succes op de arbeidsmarkt. Eerder onderzoek heeft uitgewezen dat een contact met een hogere beroepsstatus de kansen op het vinden van een betere baan verhoogt (Lin, Ensel & Vaughn, 1981; De Graaf & Flap, 1988). De verwachting is dan ook dat niet-westerse migranten die participeren in het verenigingsleven meer contacten hebben met een hogere beroepsstatus, wat leidt tot een hogere beroepsstatus. Hieruit volgt de komende hypothese:

Hypothese 3a. De betere arbeidsmarktpositie van mensen die participeren in verenigingen kan verklaard worden doordat zij meer contacten hebben met een hoge beroepsstatus dan Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond die niet participeren in verenigingen.

Bovendien biedt maatschappelijke participatie Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond de mogelijkheid hun netwerk uit te breiden met autochtone Nederlanders. Zoals eerder gesteld laat de literatuur zien dat deze contacten van belang zijn voor de arbeidsmarktpositie van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond. Om deze reden luidt de volgende hypothese als volgt:

Hypothese 3b. De betere arbeidsmarktpositie van mensen die participeren in verenigingen kan verklaard worden doordat zij vaker autochtone Nederlanders in hun netwerk hebben dan mensen die niet participeren in verenigingen.

Logischerwijs zullen leden van een vereniging met hoge statusleden over meer contacten met een hoge status beschikken, aangezien zij door hun lidmaatschap meer met dit soort contacten in aanraking zullen komen. Ook zullen leden van verenigingen met veel Nederlandse medeleden logischerwijs vaker contact hebben met Nederlanders. Hieruit volgen deze twee hypothesen:

Hypothese 4a. De betere arbeidsmarktpositie van mensen die participeren in verenigingen met over het algemeen hoge statusleden kan verklaard worden doordat zij meer contacten hebben met een hoge beroepsstatus dan zij die niet participeren in verenigingen.

Hypothese 4b. De betere arbeidsmarktpositie van mensen die participeren in verenigingen met overwegend Nederlandse leden kan verklaard worden doordat zij vaker Nederlanders in hun netwerk hebben dan zij die niet participeren in verenigingen.

Autochtonen beschikken vaker over een hoge beroepsstatus dan mensen met een niet-westerse migratieachtergrond (Lancee, 2010). Om deze reden wordt verwacht dat Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond die participeren in een vereniging met overwegend veel Nederlandse medeleden meer contacten hebben met een hoge beroepsstatus dan niet-westerse migranten die niet lid zijn. Andersom geldt dan ook dat mensen die lid zijn van een vereniging met over het algemeen veel leden met een hoge beroepsstatus ook vaker Nederlanders in hun netwerk hebben. Dit leidt tot de volgende twee hypothesen:

Hypothese 4c. De betere arbeidsmarktpositie van mensen die participeren in verenigingen met overwegend Nederlandse leden kan verklaard worden doordat zij meer contacten hebben met een hoge beroepsstatus dan mensen die niet participeren in verenigingen.

Hypothese 4d. De betere arbeidsmarktpositie van mensen die participeren in verenigingen met over het algemeen hoge statusleden kan verklaard worden doordat zij vaker Nederlanders in hun netwerk hebben dan mensen die niet participeren in verenigingen.

Hoewel verwacht wordt dat lidmaatschap op zich het netwerk van mensen verbreedt, suggereren Wilson en Musick (1997; 1999) dat vrijwilligers waarschijnlijk meer voordelen uit hun lidmaatschap halen dan mensen die slechts lid zijn. Doordat vrijwilligers deelnemen aan activiteiten binnen de vereniging zijn zij beter geïntegreerd en zullen zij over meer sociale contacten beschikken dan leden. Hierdoor is de verwachting dat Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond die vrijwilligerswerk verrichten een hogere beroepsstatus hebben dan Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond die slechts lid zijn, doordat zij over meer sociaal kapitaal beschikken.

Hypothese 5. Mensen die vrijwilligerswerk doen hebben een hogere arbeidsmarktpositie, doordat zij over meer sociaal kapitaal beschikken dan zij die slechts lid zijn van een vereniging.

3. Methoden

In deze studie wordt gebruik gemaakt van de grootschalige longitudinale dataset Netherlands Longitudinal Longitudinal Lifecourse Study (NELLS-panel; Tolsma et al., 2014). Deze dataset geeft informatie over de leefsituatie van Nederlanders van 15-57 jaar oud (n=5 312). De eerste golf werd verzameld tussen december 2008 en mei 2010, de tweede golf tussen februari 2013 en december 2013. In de eerste golf werden face-to-face interviews afgenomen met behulp van een zelfgemaakte questionnaire. In de tweede golf werden zowel face-to-face interviews afgenomen als computer geassisteerde interviews. De steekproef bestond uit een oversampling van Nederlanders met een Turkse en Marokkaanse achtergrond. Het netto responspercentage onder Nederlanders was 56 procent en onder Marokkaanse en Turkse Nederlanders respectievelijk 46 en 50 procent.

Aangezien dit onderzoek zich alleen zal richten op Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond zullen alleen desbetreffende respondenten mee worden genomen in de analyses. Hierdoor worden de 2 556 respondenten die aangeven Nederlands te zijn uit de dataset verwijderd, waardoor respondenten met een Turkse, Marokkaanse of andere niet-westerse achtergrond overblijven. Hierdoor blijven er 2 756 respondenten over.

3.1 Afhankelijke variabele

3.1.1 Arbeidsmarktpositie

Beroepsstatus: Om de arbeidsmarktpositie van de respondenten te bepalen is gebruik gemaakt van de vraag naar het beroep van de respondenten. Deze beroepen zijn door de onderzoekers van het NELLS-panel gecodeerd aan de hand van een ISCO08 score. ISCO-scores worden in vergelijkend sociaal onderzoek gebruikt om uiteenlopende beroepen te standaardiseren en te categoriseren (Ganzeboom & Treiman, 2010). In dit onderzoek werden deze ISCO08 scores vervolgens met behulp van een converteertool, ontwikkeld door Ganzeboom, Treiman en Donald (2010), geconverteerd naar International Socio-Economic Index of Occupational Status (ISEI-scores), om op deze manier een schaal te ontwikkelen. ISEI-scores worden gebruikt om de beroepsstatus van verschillende beroeps categorieën te bepalen. Zo kreeg elke ISCO-score een ISEI-score toegekend, variërend van 27 tot en met 87. Hierbij is 27 een score voor een beroep met de laagste beroepsstatus en dus de laagst mogelijke arbeidsmarktpositie. Een score van 87 wordt toegekend aan respondenten in beroepen met een hoge beroepsstatus. De respondenten met deze score hebben de hoogst mogelijke arbeidsmarktpositie. In totaal hebben 2005 respondenten geen ISEI-score gekregen, waardoor zij niet worden meegenomen in dit onderzoek. Hierdoor blijven er 751 respondenten over.

3.2 Verklarende variabelen

3.2.1 Maatschappelijke participatie

Verenigingslidmaatschap: In het NELLS-panel kan maatschappelijke participatie worden gemeten aan de hand van acht verschillende typen organisaties. De typen organisaties waarin onderscheid wordt gemaakt zijn verenigingen voor sport, vrije tijd (muziek, hobby's of cultuur), de buurt of wijk, beroeps- en consumentenbelangen, immigranten, politiek, religie en milieu/internationale solidariteit. Om het effect van maatschappelijke participatie te kunnen meten is een dummyvariabele aangemaakt (Lid van vereniging = 1). Voor elk type vereniging konden respondenten vervolgens aangeven of zij lid zijn en of zij daarnaast vrijwilligerswerk uitvoeren. Om het effect van vrijwilligerswerk te meten is ook een dummy variabele aangemaakt (Vrijwilliger = 1). Van de overgebleven respondenten gaven er 521 aan of zij lid zijn van een vereniging of niet en vervolgens of zij vrijwilligerswerk verrichten of niet.

3.2.2 Type vereniging

Om te onderzoeken of het type vereniging waar een respondent lid van is effect heeft op de beroepsstatus is op twee manieren onderscheid gemaakt tussen verenigingen. Ten eerste is er onderscheid gemaakt tussen verenigingen op basis van het aandeel van autochtone Nederlanders die lid zijn van een vereniging. Ten tweede is er onderscheid gemaakt tussen verenigingen waar over het algemeen veel leden met een hoge beroepsstatus lid van zijn en verenigingen met over het algemeen veel leden met een lage beroepsstatus.

Aandeel Nederlanders. Wanneer respondenten aangaven lid te zijn van een vereniging, werd vervolgens met behulp van de vraag 'Hoeveel van uw medeleden zijn van allochtone herkomst?' gevraagd hoeveel van hun medeleden behoorden tot een etnische minderheid. In dit geval wordt een etnische minderheid gezien als mensen met een Turkse, Marokkaanse, Surinaamse of Antilliaanse achtergrond. De antwoordmogelijkheden bestonden uit: *geen allochtone leden, enkele allochtone leden, redelijk veel allochtone leden en vrijwel alleen allochtone leden*. Dit item is gebruikt om een variabele aan te maken die meet of respondenten lid zijn van een vereniging met een groot aandeel Nederlanders. Allereerst werd er een variabele *Alleen Nederlanders* aangemaakt. Hierin werden alle respondenten meegenomen die bij minimaal 1 vereniging hadden aangegeven dat er geen allochtone medeleden lid waren van deze vereniging. Daarna werd een variabele *Veel Nederlanders* aangemaakt. Hierin werden alle respondenten meegenomen die bij minimaal 1 vereniging aangaven dat er enkele andere allochtonen lid waren van deze vereniging. Vervolgens werd een variabele *Weinig Nederlanders* aangemaakt. Hiertoe behoorden alle respondenten die aangaven lid te zijn van een vereniging met redelijk veel allochtone medeleden. Ten slotte werd de variabele *Vrijwel Geen Nederlanders* aangemaakt waartoe de respondenten behoorden die lid waren van een vereniging met vrijwel alleen allochtone leden. Respondenten kunnen lid zijn van meerdere verenigingen. In dit geval bepaalt lidmaatschap van de

vereniging met het hoogste aandeel Nederlanders tot welke variabele deze respondenten worden toegekend. Wanneer respondenten bijvoorbeeld lid zijn van een vereniging met veel Nederlanders en van een vereniging met weinig Nederlanders, worden zij toegekend aan de variabele *Veel Nederlanders*. Vervolgens werden 4 dummy variabelen aangemaakt voor *Alleen Nederlanders*, *Veel Nederlanders*, *Weinig Nederlanders* en *Vrijwel Geen Nederlanders* om het effect van het lidmaatschap van deze typen verenigingen te kunnen meten. Aangezien er vrijwel geen respondenten aangaven lid te zijn van een vereniging met vrijwel geen Nederlandse medeleden, worden de variabelen *Weinig Nederlanders* en *Vrijwel Geen Nederlanders* samengevoegd in de variabele *Weinig Nederlanders*. De referentie categorie zijn de respondenten die niet lid zijn van een vereniging. In totaal zijn er op deze variabelen 4 missings, waardoor deze uit de dataset worden verwijderd. Het resterende aantal respondenten wordt hierdoor 517.

Verenigingen met hoge statusleden. Om onderscheid te maken tussen verenigingen met over het algemeen hoge statusleden en lage statusleden is gebruik gemaakt van het onderzoek van De Ruiter en De Graaf (2008). Op basis van dit onderzoek kan een onderscheid worden gemaakt tussen verenigingen met relatief veel leden met een hoge beroepsstatus (politieke organisatie, milieuorganisatie), relatief gemiddeld aantal leden met een hoge beroepsstatus (sportvereniging, vakbond, vrijetijdsorganisatie) en relatief weinig leden met een hoge beroepsstatus (organisatie voor geloof en/of religie, buurtorganisatie en organisatie voor allochtonen). Hoewel in het onderzoek van De Ruiter en De Graaf (2008) organisaties voor allochtonen niet werd gecategoriseerd, zijn deze voor dit onderzoek ingedeeld bij organisaties met relatief weinig hoge statusleden, aangezien allochtonen minder vaak over een hoge beroepsstatus beschikken (Lancee, 2010). Op de respondenten die lid zijn van een vereniging met een lage, gemiddelde of hoge status is dezelfde procedure toegepast als bij *Aandeel Nederlanders*. Allereerst werden alle respondenten die lid zijn van een politieke organisatie en/of milieuorganisatie ingedeeld in de variabele *Hoge status vereniging*. Vervolgens werden respondenten die aangaven lid te zijn van een sportvereniging, vakbond en/of vrijetijdsorganisatie ingedeeld in de variabele *Gemiddelde status vereniging*. Wanneer zij al hadden aangegeven lid te zijn van een hoge status vereniging, behoorden zij niet tot deze variabele. Wanneer respondenten geen lid waren van een vereniging met veel hoge statusleden of van een vereniging met gemiddeld aantal status-leden, behoorden zij tot de variabele *Lage status vereniging*. Uiteindelijk werden wederom drie dummy variabelen aangemaakt met als referentiecategorie de respondenten die niet lid zijn van een vereniging. Deze variabelen zorgden niet voor extra missings.

Tabel 1 Status van verenigingen

Hoge status vereniging	Gemiddelde status vereniging	Lage status vereniging
Politieke organisatie/partij	Sportvereniging	Buurtvereniging
Maatschappelijke organisatie	Vakbond Hobbyclub	Religieuze organisatie Vereniging voor allochtonen

3.2.3 Sociaal kapitaal

Toegang tot hoge statuscontacten. In de survey wordt aan de hand van een lijst met 20 beroepen gevraagd of de respondent een vriend, kennis of familielid met het desbetreffende beroep kende. Respondenten werden daarnaast gevraagd slechts mensen te noemen die zij buiten hun eigen werkgebied kennen. De status van deze 20 beroepen is geschaald naar de International Socio-Economic Index of Occupations (ISEI) (Ganzeboom, De Graaf & Treiman, 1992) en ingedeeld in drie groepen (Van Tubergen & Volker, 2015). Deze groepen bestonden uit beroepen met een hoge status (ISEI-score 66 - 87), gemiddelde status (ISEI-score 50 - 65) en een lage status (ISEI-score 25 - 49). De beroepen en de verdeling onder de drie groepen is te zien in tabel 2. Om een indicatie te geven van de toegang tot contacten met een hoge beroepsstatus werd de variabele *Toegang tot hoge status contacten* aangemaakt. Met deze variabele wordt gemeten hoeveel contacten de respondenten hebben met een hoge beroepsstatus. Hiervoor geldt 0 = Geen contacten met een hoge beroepsstatus, 2 = 1 contact met een hoge beroepsstatus; enzovoort, tot en met 7 = 7 contacten met een hoge beroepsstatus. De variabele *Toegang tot hoge status contacten* zorgde voor geen extra missings.

Tabel 2 Status van contacten

Hoge status	ISEI-score	Gemiddelde status	ISEI-score	Lage status	ISEI-score
Dokter	87	Muzikant/artiest/schrijver	64	Winkelier	49
Advocaat	83	Makelaar	61	Verkoper	43
Wetenschapper	71	Monteur	59	Verpleegster	38
Informatiedeskundige	70	Secretaresse	53	Buschauffeur	34
Bedrijfsdirecteur	69	Accountant	51	Kok	30
Ingenieur	68	Politieagent	50	Bouwvakker	26
Docent	66			Voorman	25

Contact met autochtone Nederlanders. Om een indicatie te geven of respondenten contact hebben met autochtone Nederlanders, is gebruik gemaakt van een item waarbij wordt gevraagd met welke vijf personen de respondenten de afgelopen zes maanden belangrijke zaken hebben besproken door middel van de vraag ‘De meeste mensen bespreken belangrijke persoonlijke zaken met anderen. Als u terugkijkt

op de afgelopen zes maanden, met wie besprak u belangrijke zaken?'. Daaropvolgend wordt gevraagd naar de etniciteit van deze mensen met behulp van de vraag 'Wat is de herkomst van [naam x]? Het gaat om het geboorteland van zijn/haar ouder(s)'. Vervolgens is een variabele aangemaakt die meet of de respondenten minstens 1 Nederlands contact hebben. Bij deze dummy variabele geldt 'Contact met Nederlander(s)' (=1). De variabele zorgde niet voor extra missings.

3.2.4 Controle variabelen

In dit onderzoek worden leeftijd, opleidingsniveau, geslacht en etniciteit meegenomen als controlevariabelen.

Leeftijd. Om leeftijd mee te nemen als controle variabele wordt gebruik gemaakt van het item *Leeftijdwave2*. Hierop geven respondenten aan wat hun leeftijd is ten tijde van het interview in golf 2. Er wordt gecontroleerd op de leeftijd van respondenten in golf 2, aangezien er een uitspraak wordt gedaan over de beroepsstatus in golf 2. Alle overige respondenten hebben een leeftijd aangegeven en deze variabele zorgde dus niet voor extra missings.

Opleidingsniveau. Respondenten werden gevraagd aan te geven wat hun hoogst afgeronde opleiding is. Er waren 12 antwoordmogelijkheden variërend van '1 = Geen opleiding' tot en met '12 = PhD'. Deze antwoordcategorieën volgen het Nederlandse gelaagde opleidingsstelsel. Deze opleidingsniveaus zijn gerecodeerd in drie dummy variabelen: *laag opgeleid*, *middelbaar opgeleid* (referentiecategorie) en *hoog opgeleid*. Deze variabele zorgde voor een aantal missings (=23), aangezien een deel van de respondenten een buitenlandse opleiding heeft gevolgd. Deze respondenten zijn moeilijk in te delen in 1 van de drie dummy variabelen, waardoor ze buiten de uiteindelijke dataset zijn gelaten. Dit brengt het aantal overgebleven respondenten op 494.

Geslacht. Om geslacht als controlevariabele mee te nemen is de variabele *Geslacht* gerecodeerd in een dummyvariabele *Geslacht* (vrouw = 1).

Etniciteit. De etnische groepen in de dataset bestaan uit mensen met een Turkse achtergrond, Marokkaanse achtergrond en andere niet-westerse achtergrond. De variabele *etniciteit* is gerecodeerd in twee dummyvariabelen: *Turkse achtergrond* (referentiecategorie), *Marokkaanse achtergrond* en *Andere niet-westerse achtergrond*. Deze laatste variabele zorgde niet voor extra missings, wat het uiteindelijke aantal respondenten op 494 brengt.

3.3 Beschrijvende statistieken

In de onderstaande tabel zijn de beschrijvende statistieken van de respondenten te vinden. Hieruit blijkt dat 46 procent van de respondenten lid is van een vereniging. Slechts 17 procent van de respondenten voert bij minstens één vereniging vrijwilligerswerk uit. Het overgrote deel, 48,3 procent, van de leden is lid bij een vereniging met veel Nederlanders, terwijl 19,5 procent lid is bij een vereniging met alleen Nederlandse medeleden en 32,2 procent lid is bij een vereniging met weinig Nederlandse medeleden. Het overgrote deel, 63,8 procent, is lid bij een gemiddelde status vereniging, terwijl 20,5 procent lid is bij een hoge status vereniging en 16,7 procent bij een lage status vereniging. De respondenten kenden gemiddeld 2,73 mensen met een hoge beroepsstatus en 68 procent van de respondenten had contact met Nederlanders. De gemiddelde beroepsstatus van de respondenten was 42,85 procent en de gemiddelde leeftijd bedroeg 36,5 jaar. De groep respondenten bestond voor de helft uit mannen. De respondenten waren qua opleidingsniveau redelijk gelijk verdeeld over de drie niveaus, 32 procent was laagopgeleid, 36 middelbaar opgeleid en 31 procent was hoogopgeleid. Ten slotte had 46 procent een Turkse achtergrond, 43 procent een Marokkaanse achtergrond en 11 procent had een andere niet-westerse migratieachtergrond.

Tabel 3 Beschrijvende statistieken van de variabelen (N=494)

	Range	M	SD
Maatschappelijke participatie	0-1	0,46	0,5
Vrijwilligerswerk	0-1	0,17	0,38
Percentage lid bij:			
Aandeel Nederlanders			
<i>Vereniging met weinig Nederlanders</i>	32,2%		
<i>Vereniging met veel Nederlanders</i>	48,3%		
<i>Vereniging met alleen Nederlanders</i>	19,5%		
Status van de vereniging			
<i>Lage status vereniging</i>	20,5%		
<i>Gemiddelde status vereniging</i>	63,8%		
<i>Hoge status vereniging</i>	20,5%		
Sociaal kapitaal			
Toegang tot hoge statuscontacten	0-7	2,73	2,01
Contact met Nederlanders	0-1	0,68	1,04
Arbeidsmarktpositie			
Beroepsstatus	14-87	42,85	20,3
Controlevariabelen			
Leeftijd	19-53	36,5	7,61
Geslacht	0-1	0,5	0,5
Opleidingsniveau			
<i>Laagopgeleid</i>	0-1	0,32	
<i>Gemiddeld opgeleid</i>	0-1	0,36	
<i>Hoogopgeleid</i>	0-1	0,31	
Etniciteit			
<i>Turkse achtergrond</i>	0-1	0,46	
<i>Marokkaanse achtergrond</i>	0-1	0,43	
<i>Anders niet-westers</i>	0-1	0,11	

4. Resultaten

Om de hypothesen te testen is er een multi-pele regressie uitgevoerd. Het doel van dit onderzoek is om het effect van maatschappelijke participatie op de arbeidsmarktpositie van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond te onderzoeken. Daarnaast zal het sociaal kapitaal van de respondenten worden geanalyseerd, om op deze manier na te gaan of het effect van maatschappelijke participatie op arbeidsmarktpositie wordt gemedieerd door sociaal kapitaal.

4.1 Relatie tussen maatschappelijke participatie en arbeidsmarktpositie

Hypothese 1 stelt dat Nederlanders met een niet-westerse achtergrond die participeren in het Nederlandse verenigingsleven over een betere arbeidsmarktpositie beschikken dan Nederlanders met een migratieachtergrond die dit niet doen. Om deze hypothese te testen is er gebruik gemaakt van een regressieanalyse. De uitkomsten van deze regressie zijn te vinden in tabel 1. In model 1 is te zien dat *maatschappelijke participatie* significant positief samenhangt met *beroepsstatus* ($B = 4,38$, $t(493) = 2,408$, $p < 0,05$). Leden van een vereniging hebben een beroepsstatus die gemiddeld 4,38 ISEI-score hoger ligt dan zij die niet lid zijn. Ook na toevoeging van de controlevariabelen *geslacht*, *opleidingsniveau*, *etniciteit* en *leeftijd* in model 2 blijft dit effect positief ($B = 4,04$, $t(487) = 2,47$, $p < ,05$).

Vervolgens worden in model 3 en 4 de typen verenigingen toegevoegd in de regressieanalyse om op deze manier te testen of het lid zijn van bepaalde type verenigingen significant samenhangt met beroepsstatus. Uit de regressieanalyse blijkt dat het aantal Nederlandse medeleden in een vereniging significant samenhangt met de arbeidsmarktpositie van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond, maar alleen wanneer men lid is van een *vereniging met veel Nederlandse medeleden* ($B = 6,13$, $t(484) = 2,54$, $p < ,05$). Daarnaast blijkt het lid zijn van een vereniging vooral een positief significant effect te hebben wanneer men lid is van een *vereniging met een gemiddelde* ($B = 8,91$, $t(485) = 2,71$, $p < ,01$) of *hoge status* ($B = 7,73$, $t(485) = 1,97$, $p < ,05$).

Tabel 4 Resultaten van de regressieanalyse van maatschappelijke participatie en sociaal kapitaal als voorspeller van arbeidsmarktpositie ($N=495$)

Variabelen	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 6
Constant	40,83***	39,00***	38,43***	37,80***	39,77***
Onafhankelijke variabelen					
Maatschappelijke participatie ^a	4,38*	4,04*	-3,2	1,89	2,96
Vrijwilligerswerk					3,14
Lid gemiddelde status vereniging ^a			8,91**		
Lid hoge status vereniging ^a			7,73*		

Vereniging met weinig Nederlanders ^a				,56		
Vereniging met veel Nederlanders ^a				6,13*		
Vereniging met alleen Nederlanders ^a				-,52		
Mediatoren						
Toegang tot hoge statuscontacten						
Contact met Nederlanders						
Controle variabelen						
Geslacht ^b		5,57**	5,78***	5,31**	5,58**	
Laagopgeleid ^c		-10,43***	-10,19***	-10,26***	-10,35***	
Hoogopgeleid ^c		13,55***	13,38***	13,30***	13,25***	
Anders niet-westers ^d		-1,82	-1,77	-2,02	-1,73	
Marokkaans ^d		-,05	-,291	,116	-,009	
Leeftijd		-,042	-,035	-,02	0,06	
Verklaarde variantie model	R2 = ,012	R2 = ,25	R2 = ,27	R2 = ,27	R2 = ,26	
Variabelen	Model 7	Model 8	Model 9	Model 10	Model 11	Model 12
Constant	37,26***	36,88***	36,10***	36,46***	36,31***	35,72***
Onafhankelijke variabelen						
Maatschappelijke participatie ^a	3,07	-3,53	,913	3,68*	-2,92	2,14
Lid gemiddelde status vereniging ^a		8,30*			8,11*	
Lid hoge status vereniging ^a		6,8			7,33	
Lid weinig Nederlandse medeleden ^a			,983			-,20
Lid veel Nederlandse medeleden ^a			5,87*			5,12*
Lid alleen Nederlandse medeleden ^a			,012			1,38
Mediatoren						
Toegang tot hoge statuscontacten	2,01***	1,97***	1,94***			
Contact met Nederlanders				5,62**	5,30**	5,25**
Controlevariabelen						
Geslacht ^b	5,58**	5,89***	5,36**	5,00**	5,31**	4,80**
Laagopgeleid ^c	-9,12***	-9,00***	-8,99***	-10,18***	-10,02***	-10,08***
Hoogopgeleid ^c	11,54***	11,55***	11,37***	12,73***	12,73***	12,49***
Anders niet-westers	-1,89	-1,84	-2,10	-3,93	-3,76	3,91
Marokkaans ^d	,503	,259	,63	,156	-,07	,31
Leeftijd	-,13	-,123	-,11	-,01	-,01	,001
Verklaarde variantie model	R2 = ,29	R2 = ,28	R2 = ,30	R2 = ,27	R2 = ,28	R2 = ,28

* = p<,05, ** = p<,01, *** = p<,001.

^a= Referentiecategorie: Geen lid

^b= Referentiecategorie: Man

^c= Referentiecategorie: Gemiddeld opgeleid

^d= Referentiecategorie: Turks

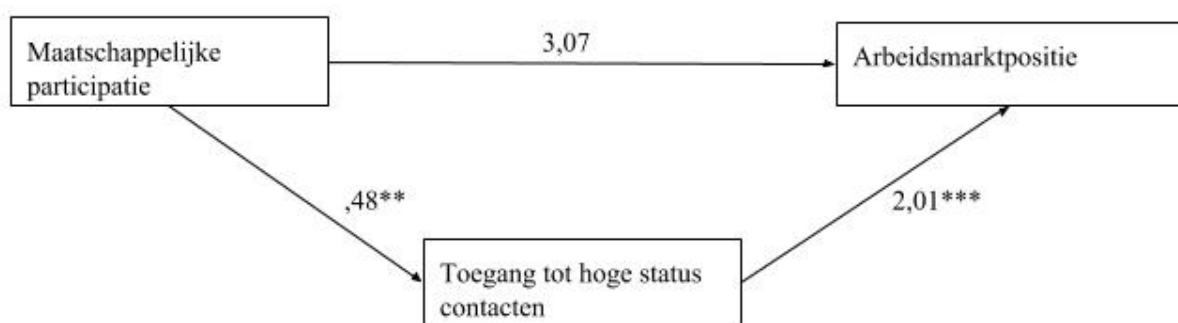
4.2 Effect mediatoren

Om te testen of sociaal kapitaal een mediërend effect heeft op de relatie tussen maatschappelijke participatie en beroepsstatus, worden de variabelen *toegang tot hoge statuscontacten* en *contact met Nederlanders* aan het regressiemodel toegevoegd, de resultaten hiervan zijn te zien in tabel 1 (modellen 7 tot en met 12). In het geval er sprake is van een mediërend effect zal ook getest worden of participatie positief samenhangt met sociaal kapitaal, de resultaten van deze regressieanalyses zijn hieronder te vinden in tabel 2 en tabel 3. Om te testen of maatschappelijke participatie samenhangt met *toegang tot hoge statuscontacten* is een multiële regressieanalyse uitgevoerd. Aangezien *contact met Nederlanders* een dummyvariabele betreft, is een logistische regressieanalyse geschat om de relatie tussen maatschappelijke participatie en contact met Nederlanders aan te tonen.

4.2.1 Mediërend effect van Toegang tot hoge statusconctacten

Allereerst wordt contact met een hoge status in model 7 toegevoegd aan de regressiemodellen. Uit de regressieanalyse blijkt toegang tot hoge statuscontacten significant samenhangt met beroepsstatus ($B = 2,01$, $t(486) = 4,78$, $p < ,001$). Ondertussen verdwijnt het significante effect van *maatschappelijke participatie* op beroepsstatus ($B = 3,07$, $t(486) = 1,91$, $p = ,057$). Tevens hangt het lid zijn van een vereniging significant samen met de toegang tot hoge statuscontacten ($B = ,48$, $t(487) = 2,78$, $p < ,01$). Hierdoor kan geconcludeerd worden dat er sprake is van een volledig mediërend effect, te zien in afbeelding 1, van toegang tot hoge statuscontacten op de relatie tussen lid zijn van een vereniging en beroepsstatus.

Afbeelding 1 Mediërende effect van toegang tot hoge statuscontacten op de relatie tussen maatschappelijke participatie en arbeidsmarktpositie

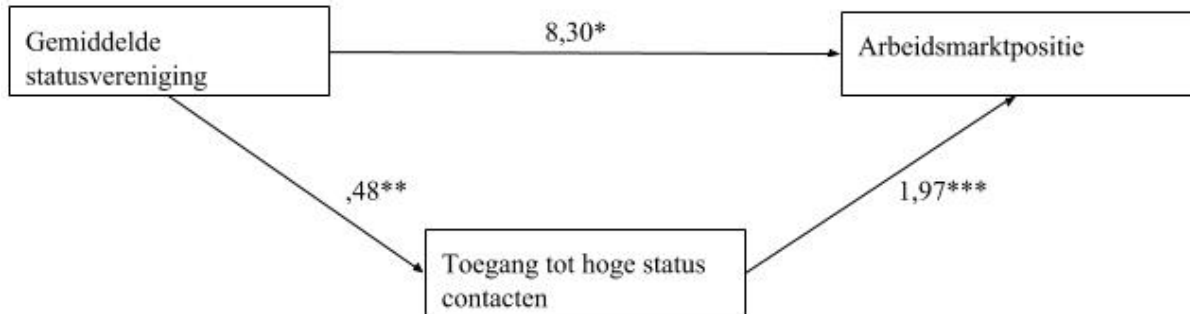

* = $p < ,05$, ** = $p < ,01$, *** = $p < ,001$.

Vervolgens is gekeken wat er gebeurt met het effect van de type verenigingen wanneer toegang tot hoge statuscontacten wordt toegevoegd aan het model. Het effect van *lid gemiddelde status vereniging* op beroepsstatus blijft significant ($B = 8,30$, $t(484) = 2,58$, $p < ,05$). Ondertussen is in model 8 te zien dat het lid zijn van een gemiddelde status vereniging een positief effect op de toegang tot hoge

statuscontacten ($B = ,48, t(486) = 2,47, p < ,05$), waardoor geconcludeerd kan worden dat hier sprake is van een partieel mediërend effect. Deze relatie is te zien in onderstaande afbeelding 2.

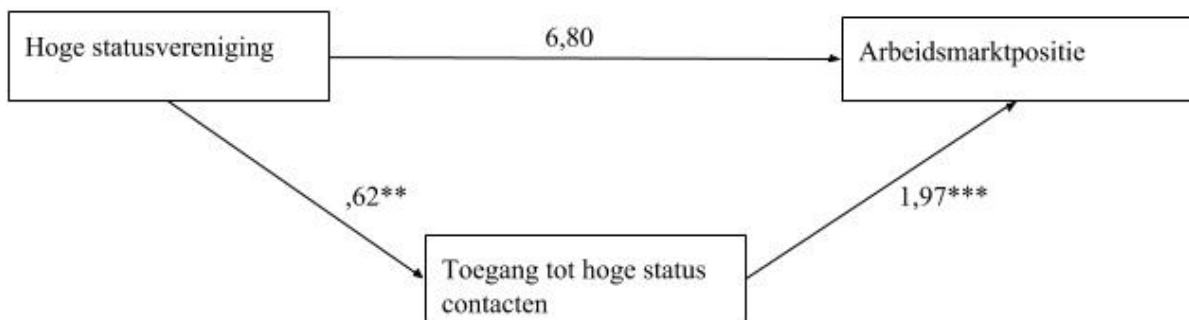
Afbeelding 2 Mediërende effect van toegang tot hoge statuscontacten op de relatie tussen gemiddelde statusvereniging en arbeidsmarktpositie

* = $p < ,05$, ** = $p < ,01$, *** = $p < ,001$.

Het effect van lidmaatschap bij een vereniging met hoge statusleden verdwijnt echter na de toevoeging van toegang tot hoge statuscontacten ($B = 6,80, t(484) = 1,78, p = ,075$). Tegelijkertijd hangt het lid zijn van een hoge status vereniging positief samen met de toegang tot hoge statuscontacten ($B = ,62, t(486), p < ,05$). Hierdoor kan gesproken worden van een volledig mediërend effect, te zien in afbeelding 3, van toegang tot contacten met een hoge status op de relatie tussen lidmaatschap bij een hoge status vereniging en beroepsstatus. Deze relatie is te zien in afbeelding 3.

Afbeelding 3 Mediërende effect van toegang tot hoge statuscontacten op de relatie tussen lid hoge status vereniging en arbeidsmarktpositie

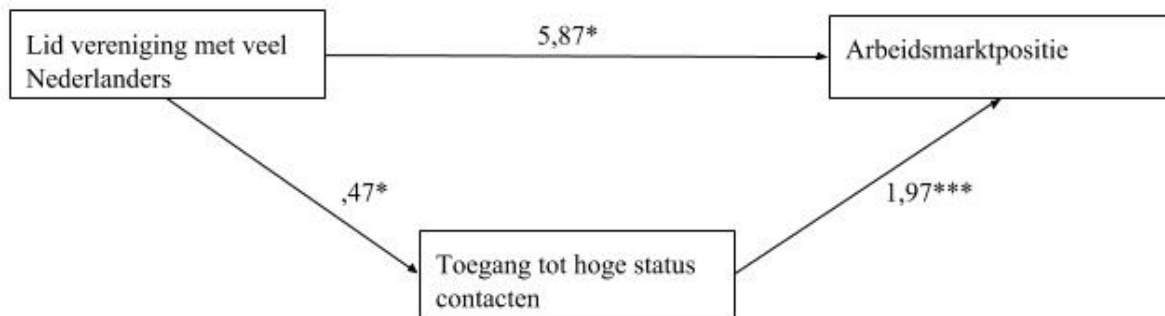

* = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$.

Ten slotte blijft het effect van lidmaatschap van een vereniging met veel Nederlandse medeleden op beroepsstatus significant ($B = 5,87, t(483) = 2,48, p < ,05$), terwijl ook het effect van toegang tot hoge statuscontacten een significant effect heeft op beroepsstatus ($B = 1,97, t(483), p < ,001$). Daarbij hangt het lid zijn van een vereniging met veel Nederlanders positief samen met de toegang tot hoge statuscontacten ($B = ,47, t(483), p < ,05$). In dit geval is er dus sprake van een partieel mediërend effect,

te zien in afbeelding 4, van toegang tot hoge statuscontacten op de relatie tussen lidmaatschap van een vereniging met veel Nederlandse medeleden en beroepsstatus.

Afbeelding 4 Mediërende effect van toegang tot hoge statuscontacten op de relatie tussen lid vereniging met veel Nederlanders en arbeidsmarktpositie

* = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$.

4.2.2 Mediërend effect van Contact met Nederlanders

Wanneer contact met Nederlanders in het regressiemodel van lid vereniging wordt toegevoegd, blijkt contact met Nederlanders een significant effect te hebben op beroepsstatus ($B = 5,62$, $t(486) = 3,28$, $p < ,01$). Ondertussen blijft het effect van *lid vereniging* op beroepsstatus significant ($B = 3,68$, $t(486) = 2,67$, $p < ,05$). Uit de logistische regressieanalyse blijkt echter dat het lid zijn van een vereniging op zich niet significant de kans vergroot op contact met Nederlanders ($OR = 1,36$, $p = ,15$). Hierdoor kan niet geconcludeerd worden dat contact met Nederlanders een mediërend effect heeft op de relatie tussen lid zijn van een vereniging en beroepsstatus.

Wanneer onderscheid wordt gemaakt tussen de typen verenigingen is te zien dat het effect van lidmaatschap van vereniging met gemiddelde status significant blijft ($B = 8,11$, $t(484) = 2,48$, $p < ,05$), terwijl het significante effect van lidmaatschap van hoge statusvereniging verdwijnt ($B = 7,33$, $t(484) = 1,89$, $p = ,06$). Ondertussen laat een logistische regressie zien dat het lid zijn van een vereniging met een gemiddelde status positief samenhangt met contact met Nederlanders ($OR = 1,67$, $p < ,05$), terwijl dit voor lidmaatschap van een hoge statusvereniging niet het geval is ($OR = 1,86$, $p = ,06$). Contact met Nederlanders heeft dus een partieel mediërend effect op de relatie tussen lid gemiddelde statusvereniging en beroepsstatus, maar geen mediërend effect op de relatie tussen lid zijn van een hoge statusvereniging en beroepsstatus.

Ten slotte blijft het effect van lidmaatschap bij een vereniging met veel Nederlanders op de beroepsstatus significant ($B = 5,12$, $t(483) = 2,12$, $p < ,05$), terwijl het effect van contact met Nederlanders in dit model ook significant is ($B = 5,25$, $t(483) = 3,04$, $p < ,01$). Daarnaast heeft het lid zijn van een vereniging met veel Nederlanders een positief effect op contact met Nederlanders ($OR =$

2,13, $p < ,01$). Dit betekent dat er sprake is van een partieel mediërend effect van contact met Nederlanders op de relatie tussen lidmaatschap bij een vereniging met veel Nederlandse medeleden en beroepsstatus.

Tabel 5 Resultaten van de regressieanalyse van maatschappelijke participatie als voorspeller van Toegang tot hoge statuscontacten

Tabel 6 Resultaten van de logistische regressieanalyse van maatschappelijke participatie als voorspeller van Contact met Nederlanders

	Model 12	Model 13	Model 14	Model 15	Model 16	Model 17
Constant	,86	,90*	,89	OR (CI) ,84	OR (CI) -,27	OR (CI) -,45
Onafhankelijke variabelen						
Maatschappelijke participatie ^a	,48**			1,36 (.91- 2,02)		
Lid gemiddelde status vereniging ^a		,48*			1,67(1,07 – 2,60) *	
Lid hoge status vereniging ^a		,62*			1,18(.590 – 2,34)	
Lid weinig Nederlandse medeleden ^a			,038			1,81(1,04 – 3,16) *
Lid veel Nederlandse medeleden ^a			,47*			2,13 (1,32 – 3,43) **
Lid alleen Nederlandse medeleden ^a			,08			1,86 (.96 – 3,61)
Controlevariabelen						
Geslacht ^b	-,007	0,006	-,084	1,61 (1,22 – 3,10) *	1,68(1,13 – 2,51) *	1,64 (1,10 – 2,44) *
Laagopgeleid ^c	-,65**	-,63**	-,64**	,80 (.50 – 1,30)	,80 (.49 – 1,30)	,84 (.52 – 1,37)
Hoogopgeleid ^c	1,00***	1,00 ***	1,00**	1,94 (1,22 – 3,10) *	1,95 (1,22 – 3,12) **	1,90 (1,18 – 3,04) **
Anders niet-westers ^d	,03	,04	,04	5,75 (2,77 – 11,96) ***	5,57 (2,78 – 12,07)***	5,54 (2,65 – 11,58)
Marokkaans ^d	-,28	,28	,24	,84 (.56 – 1,27)	-,20 (.55 – 1,24)	,83 (.55 – 1,25)
Leeftijd	,045***	,045***	,05***	,98 (.95 – 1,00)	-,02 (.95 – 1,00)	,98 (.95 – 1,00)

* = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$.

^a= Referentiecategorie: Geen lid

^b= Referentiecategorie: Man

^c= Referentiecategorie: Gemiddeld opgeleid

^d= Referentiecategorie: Turks

4.3 Vrijwilligerswerk

Ten slotte wordt er middels een regressieanalyse getest of leden die vrijwilligerswerk doen een hogere beroepsstatus hebben dan mensen die slechts lid zijn van een vereniging. Bekeken is of er sprake is van een interactie-effect na toevoeging van vrijwilligerswerk. De resultaten van deze analyse zijn in tabel 1

te vinden. In model 6 is de dummyvariabele *vrijwilligerswerk* toegevoegd aan het regressiemodel die beroepsstatus verklaart aan de hand van lidmaatschap bij een vereniging. Uit deze analyse blijkt dat het uitvoeren van vrijwilligerswerk geen significante voorspeller is van beroepsstatus ($B = 3,14$, $t(492) = 1,28$, $p = ,20$), waardoor hypothese 6 niet bevestigd kan worden.

5. Conclusie

In dit onderzoek werd beargumenteerd dat maatschappelijke participatie leidt tot een betere arbeidsmarktpositie en dat dit verklaard kan worden door een effectiever sociaal netwerk. Maatschappelijke participatie bevordert sociale interactie, waardoor leden van verenigingen hun sociale netwerk kunnen uitbreiden met relevante contacten die de kans op succes op de arbeidsmarkt vergroten. Deze stelling werd onderzocht op basis van de volgende onderzoeksvragen: *‘Leidt maatschappelijke participatie van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond tot een betere arbeidsmarktpositie en kan dit verklaard worden aan de hand van sociaal kapitaal?’* en *‘Leidt het lid zijn van verenigingen met meer hoge statusleden of van verenigingen met meer Nederlandse medeleden tot meer sociaal kapitaal en zodoende tot een betere arbeidsmarktpositie dan lidmaatschap op zichzelf?’* De antwoorden op deze onderzoeksvragen en de implicaties van de resultaten van dit onderzoek zullen in dit hoofdstuk worden besproken.

5.1 Maatschappelijke participatie als voorspeller van arbeidsmarktpositie

Allereerst is de veronderstelde relatie tussen maatschappelijke participatie en de arbeidsmarktpositie van mensen met een niet-westerse migratieachtergrond gevonden. Mensen die lid zijn van een vereniging hebben over het algemeen een hogere beroepsstatus, en dus een betere arbeidsmarktpositie dan mensen die niet lid zijn. Dit betekent dat hypothese 1 *‘Maatschappelijke participatie leidt tot een betere arbeidsmarktpositie’* bevestigd wordt.

Wanneer een onderscheid wordt gemaakt tussen type verenigingen, blijkt dit een rol van betekenis te spelen. Mensen die lid zijn van verenigingen met over het algemeen een gemiddelde status en van verenigingen met over het algemeen een hoge status beschikken vooral over een betere arbeidsmarktpositie wanneer deze worden vergeleken met mensen die niet lid zijn van een vereniging. Deze bevinding houdt in dat hypothese 2a *‘Maatschappelijke participatie in verenigingen met over het algemeen veel hoge statusleden leidt tot een betere arbeidsmarktpositie’* bevestigd wordt. Ook blijkt dat het aandeel van Nederlandse medeleden in de vereniging van belang is bij het voorspellen van succes op de arbeidsmarkt, maar niet op de manier die verondersteld werd. Leden van verenigingen met veel Nederlandse medeleden beschikken over een betere arbeidsmarktpositie dan mensen die niet lid zijn van een vereniging. Opvallend genoeg is dit niet het geval bij mensen die lid zijn van een vereniging met alleen Nederlandse medeleden. Hypothese 2b *‘Maatschappelijke participatie in verenigingen met overwegend Nederlandse leden leidt tot een betere arbeidsmarktpositie’* kan dus niet bevestigd worden, maar het aandeel van Nederlanders in een vereniging heeft wel effect op de arbeidsmarktpositie van leden met een niet-westerse migratieachtergrond.

5.2 Sociaal kapitaal als verklaring

In dit onderzoek werd verondersteld dat de relatie tussen maatschappelijke participatie en arbeidsmarktpositie verklaard kan worden doordat mensen die lid zijn van een vereniging over een effectiever sociaal netwerk beschikken dan mensen die niet lid zijn van een vereniging.

Allereerst werd aangenomen dat maatschappelijke participatie zal leiden tot een betere toegang tot hoge statuscontacten, waardoor het sociale netwerk van leden op een belangrijke manier vergroot kan worden. De resultaten laten zien dat leden van een vereniging over meer contacten met een hoge beroepsstatus beschikken en dat meer contacten met een hoge beroepsstatus leiden tot een hogere arbeidsmarktpositie. Dit betekent dat hypothese 3a *‘De betere arbeidsmarktpositie van mensen die participeren in verenigingen kan verklaard worden doordat zij meer contacten hebben met een hoge beroepsstatus dan Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond die niet participeren in verenigingen’* bevestigd kan worden. Deze uitkomsten stroken met de verwachtingen gebaseerd op maatschappelijke participatie (Putnam, 1993; Putnam, 1995) en de sociale hulpbron hypothese (Lin, 1986; 1990 & 1999). De resultaten impliceren dat een betere arbeidsmarktpositie van leden ten opzichte van mensen die niet lid zijn van een vereniging deels verklaard kan worden door sociaal kapitaal. Putnam (1993; 1995) stelde immers dat maatschappelijke participatie sociale interactie bevordert. Lidmaatschap bij verenigingen biedt leden de mogelijkheid in contact te komen met mensen met een hoge beroepsstatus. Deze contacten bieden hen mogelijk belangrijke hulpbronnen die van belang zijn bij het verstevigen van de arbeidsmarktpositie.

Echter, wanneer wordt gekeken naar het verklarende effect van het contact met Nederlanders, kan deze verwachting niet bevestigd worden. Het lid zijn van een vereniging leidt niet tot een verhoogde kans op het hebben van Nederlanders in het sociale netwerk. Dit betekent dat hypothese 3b *‘De betere arbeidsmarktpositie van mensen die participeren in verenigingen kan verklaard worden doordat zij vaker autochtone Nederlanders in hun netwerk hebben dan mensen die niet participeren in verenigingen’* niet bevestigd kan worden. Hoewel contact met Nederlanders de relatie tussen maatschappelijke participatie en de arbeidsmarktpositie niet kan verklaren, laten de observaties zien dat een deel van de verwachtingen op basis van de theorie wordt bekrachtigd. Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond die contact hebben met Nederlanders hebben een betere arbeidsmarktpositie dan zij die geen contact hebben met Nederlanders. Dit komt overeen met de bevindingen van Lancee (2010; 2012), die lieten zien dat migranten die contact hadden met autochtonen over een betere arbeidsmarktpositie beschikken. Autochtonen kunnen mensen met een niet-westerse migratieachtergrond immers van belangrijke hulpbronnen voorzien die van belang zijn bij succesvol integreren (Borjas, 1994; Duleep & Regets, 1999; Friedberg, 2000; Zeng & Xie, 2004; Kanas & Van

Tubergen, 2009), zoals hulp in het sollicitatieproces (Aguilera & Massey, 2003). Deze hulpbronnen vergroten zodoende de kans op succes op de arbeidsmarkt.

5.3 Typen verenigingen

De verwachting was dat het type vereniging een belangrijke rol speelt bij het verklaren van de arbeidsmarktpositie van leden. Hierbij werd onder andere onderscheid gemaakt tussen verenigingen met een lage, gemiddelde of hoge status en werd onderscheid gemaakt op basis van het aandeel Nederlandse medeleden.

5.3.1 De status van verenigingen

Uit de resultaten blijkt dat leden van een gemiddelde status vereniging en een hoge status vereniging vooral de vruchten plukken van maatschappelijke participatie ten opzichte van mensen die niet lid zijn of lid zijn van een vereniging met een lage status. Niet alleen laten de resultaten zien dat leden van deze typen verenigingen over een betere arbeidsmarktpositie beschikken, ook kennen leden van deze verenigingen meer mensen met een hoge beroepsstatus. Dit betekent dat hypothese 4a *'De betere arbeidsmarktpositie van mensen die participeren in verenigingen met over het algemeen hoge statusleden kan verklaard worden doordat zij meer contacten hebben met een hoge beroepsstatus dan zij die niet participeren in verenigingen'* bevestigd wordt. De hogere arbeidsmarktpositie van leden van gemiddelde statusverenigingen en hoge status verenigingen en het feit dat zij meer mensen kennen met een hogere beroepsstatus is in lijn met de sociale hulpbron hypothese (Lin, 1986; 1990 & 1999) en de bevindingen van Ruiters en De Graaf (2008). Ruiters en de Graaf (2008) stellen immers dat lidmaatschap bij verenigingen met over het algemeen veel hoge statusleden leidt tot meer contacten met een hoge beroepsstatus, wat volgens de sociale hulpbron hypothese de arbeidsmarktpositie versterkt. De bevindingen laten zien dat dit ook specifiek geldt voor Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond.

De verwachting was daarnaast dat leden van een vereniging met meer hoge statusleden ook meer in contact zouden komen met Nederlanders. Nederlanders hebben immers over het algemeen een hogere beroepsstatus dan mensen met een niet-westerse migratieachtergrond (Lancee, 2012), waardoor de kans groot is dat leden van een hoge status vereniging Nederlanders zijn. Hoewel leden van een gemiddelde status vereniging inderdaad vaker contact hebben met Nederlanders, kan hetzelfde niet gezegd worden over leden van verenigingen met een hoge status. Hierdoor kan hypothese 4d *'De betere arbeidsmarktpositie van mensen die participeren in verenigingen met over het algemeen hoge statusleden kan verklaard worden doordat zij vaker Nederlanders in hun netwerk hebben dan mensen die niet participeren in verenigingen'* niet bevestigd worden. Wellicht zijn hoge status verenigingen met over het algemeen hoge statusleden meer gesegregeerd. Gemiddelde status verenigingen bestaan

bijvoorbeeld uit sportverenigingen, waar autochtonen en Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond willekeurig in teams worden ingedeeld en samen sporten. Hierdoor worden zij wellicht in hogere mate gedwongen tot interetnisch contact dan bij politieke organisaties en maatschappelijke organisaties. Hier is het eventueel meer mogelijk om eigen etnische subgroepen te vormen binnen de vereniging.

5.3.2 Aandeel van Nederlanders in een vereniging

Er werd verwacht dat het aandeel van Nederlanders in een vereniging de arbeidsmarktpositie van leden kan verklaren. De bevindingen laten zien dat dit het geval is, maar dat dit effect niet zo sterk is als verwacht werd vanuit de theorie. Het lid zijn van een vereniging met veel Nederlandse medeleden blijkt beter te zijn voor de arbeidsmarktpositie van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond dan niet lid zijn of lid zijn van een vereniging met weinig Nederlandse medeleden. Leden van een vereniging met veel Nederlanders hebben vaker contact met Nederlanders en kennen meer mensen met een hoge beroepsstatus, wat de betere arbeidsmarktpositie van leden van dit type vereniging deels kan verklaren. Leden van een vereniging met alleen maar Nederlanders hebben echter geen betere arbeidsmarktpositie dan mensen die niet lid zijn van een vereniging of dan mensen die lid zijn van een vereniging met weinig Nederlanders. Tevens hebben ze niet vaker contact met Nederlanders en kennen ze niet meer mensen met een hoge beroepsstatus. Hypothese 4b *‘De betere arbeidsmarktpositie van mensen die participeren in verenigingen met overwegend Nederlandse leden kan verklaard worden doordat zij vaker Nederlanders in hun netwerk hebben dan zij die niet participeren in verenigingen* en hypothese 4c *‘De betere arbeidsmarktpositie van mensen die participeren in verenigingen met overwegend Nederlandse leden kan verklaard worden doordat zij meer contacten hebben met een hoge beroepsstatus dan mensen die niet participeren in verenigingen’* kunnen zodoende niet bevestigd worden, maar er kan wel gesteld worden dat het aandeel van Nederlanders in een vereniging de arbeidsmarktpositie van leden van een vereniging deels kan verklaren.

De bevinding dat het positieve effect van lidmaatschap bij een vereniging met alleen Nederlandse medeleden uitblijft kan mogelijk verklaard worden doordat leden met een niet-westerse migratieachtergrond moeite hebben met integreren in een vereniging waar de overige leden allemaal Nederlands zijn. Aan de ene kant kan het lage aantal leden met een niet-westerse migratieachtergrond een aanwijzing zijn voor het ontbreken van een inclusieve sfeer binnen de vereniging. Aan de andere kant hebben de leden van dit type vereniging mogelijk weinig ervaring met interetnisch contact, waardoor interactie met leden met een niet-westerse achtergrond stroef verloopt. Dit belemmert voor leden met een niet-westerse migratieachtergrond mogelijk de sociale interactie met andere leden, waardoor zij meer moeite hebben met het uitbreiden van hun sociale netwerk met de leden van deze verenigingen.

5.4 Vrijwilligerswerk

Ten slotte werd verwacht dat vrijwilligers over een betere arbeidsmarktpositie beschikken dan mensen die alleen lid zijn van een vereniging. Dit zou ten gevolge zijn van hun betere integratie in een vereniging, waardoor zij meer in contact komen met andere leden en vrijwilligers. Op deze manier biedt vrijwilligerswerk hen de mogelijkheid hun netwerk uit te breiden. Voor deze aanname werd echter geen bewijs gevonden. Zodoende wordt hypothese 5 *‘Mensen die vrijwilligerswerk doen hebben een hogere arbeidsmarktpositie, doordat zij over meer sociaal kapitaal beschikken dan zij die slechts lid zijn van een vereniging’* niet ondersteund door de resultaten. Aan de ene kant is het mogelijk dat vrijwilligers daadwerkelijk niet meer voordelen ondervinden ten opzichte van mensen die slechts lid zijn.

Wellicht halen leden van verenigingen die vrijwilligerswerk uitvoeren daadwerkelijk niet meer voordelen uit hun lidmaatschap dan mensen die slechts lid zijn. Lidmaatschap op zich zou al genoeg kunnen zijn om het sociale netwerk uit te breiden, waardoor vrijwilligerswerk geen toegevoegde waarde is. Daarnaast is het mogelijk dat het uitvoeren van vrijwilligerswerk de opbouw van een succesvolle(re) carrière in de weg staat. In plaats van een carrière op te bouwen zijn vrijwilligers intensief bezig zich in te zetten voor hun vereniging.

Een andere verklaring zou kunnen zijn dat het type vereniging waar vrijwilligerswerk wordt uitgevoerd, of het type vrijwilligerswerk dat wordt uitgevoerd meer van belang is dan slechts het uitvoeren van vrijwilligerswerk. Een vrijwillige bestuursfunctie bij een politieke organisatie zal wellicht een positiever effect hebben op de arbeidsmarktpositie dan bijvoorbeeld collecteren voor een buurtorganisatie. Niet alleen zal het eerste beter staan op het cv van een vrijwilliger, ook draagt het mogelijk in hogere mate bij aan de sociale interactie met andere leden en vrijwilligers. In dit onderzoek is hier echter geen onderscheid tussen gemaakt, waardoor niet geconcludeerd kan worden dat maatschappelijke participatie meer voordelen biedt voor vrijwilligers dan voor mensen die slechts lid zijn. Hierover wordt in de discussie verder op gereflecteerd vanuit de methode.

Concluderend kan als antwoord op de onderzoeksvragen gesteld worden dat maatschappelijke participatie leidt tot een betere arbeidsmarktpositie en dat dit deels verklaard kan worden doordat leden van een vereniging een effectiever netwerk hebben dan mensen die niet lid zijn van een vereniging. Dit geldt in het bijzonder voor leden van verenigingen met gemiddelde statusleden (sportverenigingen, vakbonden en hobbyclubs), hoge status verenigingen (politieke organisaties en maatschappelijke organisaties) en verenigingen met veel Nederlandse medeleden. Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond die lid zijn van deze typen verenigingen hebben over het algemeen een hogere arbeidsmarktpositie dan mensen die niet lid zijn, mensen die lid zijn van lage statusverenigingen

(buurtorganisaties, religieuze organisaties en organisaties voor allochtonen) en dan mensen die lid zijn van een vereniging met weinig Nederlandse medeleden. De betere arbeidsmarktpositie van leden van verenigingen met een gemiddelde status en van verenigingen met veel Nederlandse medeleden kan deels verklaard worden doordat zij meer contacten hebben met een hoge beroepsstatus en vaker contact hebben met Nederlanders. Daarnaast kan de betere arbeidsmarktpositie van leden van hoge status verenigingen deels verklaard worden doordat zij meer contacten hebben met een hogere beroepsstatus, maar niet doordat zij meer contact hebben met Nederlanders.

6. Discussie

In dit hoofdstuk zal worden gereflecteerd op de positieve punten en de beperkingen van het onderzoek. Vervolgens zullen ook aanbevelingen worden gegeven voor toekomstig onderzoek dat zich richt op de relatie tussen maatschappelijke participatie, sociaal kapitaal en de arbeidsmarktpositie van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond.

Allereerst is in dit onderzoek gebruik gemaakt van de dataset Netherlands Longitudinal Lifecourse Study (Tolsma et al., 2014). Dit is een representatieve dataset die de Nederlandse samenleving vertegenwoordigt ten tijde van afname van de survey. Om deze reden zijn de uitkomsten van dit onderzoek generaliseerbaar naar de populatie van allochtonen op het moment dat de survey werd afgenomen. Echter, de oversampling van Turkse en Marokkaanse Nederlanders geeft vermoedelijk een vertekend beeld van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond. Deze groep bestaat tevens voor een groot deel uit Surinaamse en Antilliaanse Nederlanders. Volgens het SCP (2016) zijn deze groepen over het algemeen beter geïntegreerd dan Turkse en Marokkaanse Nederlanders. Zo bestaat hun sociale netwerk voor een groter deel uit Nederlanders (SCP, 2016). Hierdoor draagt maatschappelijke participatie mogelijk in mindere mate bij aan hun arbeidsmarktpositie, doordat zij al beschikken over een effectiever sociaal netwerk. Desalniettemin geeft dit onderzoek een belangrijk beeld van de relatie tussen maatschappelijke participatie, de arbeidsmarktpositie en het sociaal kapitaal van Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond.

Daarnaast is op dit moment de groep migranten in Nederland mogelijk anders samengesteld, waardoor er bij herhaling van dit onderzoek eventueel andere bevindingen gevonden zullen worden. Zo zijn er de laatste jaren veel Syrische vluchtelingen naar Nederland gekomen (CBS Statline, 2018), waardoor zij een groter aandeel hebben gekregen in de totale groep mensen met een niet-westerse migratieachtergrond. Echter, nieuwe groepen migranten beschikken hoogstwaarschijnlijk niet over de hulpbronnen die nodig zijn om succesvol te integreren in de samenleving en de arbeidsmarkt. Mogelijk kunnen Turkse en Marokkaanse Nederlanders meer sociale hulpbronnen putten uit hun eigen etnische groep, doordat zij hier al langer zijn en meer ervaring hebben met de Nederlandse samenleving. Nieuwe migrantengroepen kunnen mogelijk in mindere mate terugvallen op hun eigen etnische groep en moeten in hogere mate hun eigen weg vinden in de Nederlandse samenleving. Hierdoor halen nieuwe migranten mogelijk nog meer voordelen uit maatschappelijke participatie dan groepen die al langere tijd aanwezig zijn in Nederlanders. Dit is echter een stelling die toekomstig onderzoek zal moeten bevestigen of ontkrachten.

De theoretische verwachtingen worden voor een groot deel bevestigd door de bevindingen: sociaal kapitaal speelt een rol in het verklaren van de arbeidsmarktpositie van mensen met een niet-westerse

migratieachtergrond die lid zijn van verenigingen in tegenstelling tot mensen die niet lid zijn van een vereniging. Eerder onderzoek naar het sociaal kapitaal van mensen met een niet-westerse migratieachtergrond toont aan dat contact met de autochtone inwoners van een land van belang is bij het behalen van succes op de arbeidsmarkt (Borjas, 1994; Duleep & Regets, 1999; Friedberg, 2000; Aguilera & Massey, 2003, Zeng & Xie 2004; Kanas & Van Tubergen, 2009, Lancee, 2010; 2012). Dit onderzoek voegt hieraan toe dat ook het hebben van contacten met een hoge beroepsstatus belangrijk is voor Nederlanders met een migratieachtergrond bij het vergaren van een betere arbeidsmarktpositie. Daarnaast laat dit onderzoek zien dat maatschappelijke participatie bijdraagt aan het verzamelen van contacten met een hoge beroepsstatus.

Tevens is dit het eerste onderzoek dat op deze manier onderscheid maakt tussen type verenigingen en hiermee aantoont welke verenigingen voor mensen met een migratie-achtergrond vooral mogelijke voordelen bieden. Eerder onderzoek liet zien dat lidmaatschap bij verenigingen met een hoge status een positief effect heeft op de arbeidsmarktpositie van leden en stelt dat dit mogelijk verklaard kan worden doordat leden van verenigingen meer contacten hebben met een hoge beroepsstatus (Ruiter & De Graaf, 2008). Dit onderzoek laat zien dat dit ook specifiek geldt voor Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond en dat de relatie tussen lidmaatschap en arbeidsmarktpositie daadwerkelijk deels verloopt via een betere toegang tot contacten met een hoge beroepsstatus. Daarnaast voegt dit onderzoek hieraan toe dat ook het aandeel van autochtone Nederlanders als medeleden in een vereniging een rol speelt bij het verklaren van de verbeterde arbeidsmarktpositie van leden.

Er waren echter ook een aantal onverwachte bevindingen. Zo speelde contact met Nederlanders niet de rol die verwacht werd vanuit de theorie. Er werd namelijk verwacht dat maatschappelijke participatie op zichzelf zou leiden tot contact met Nederlanders. Dit bleek niet het geval. Ook werd verwacht dat vooral lidmaatschap van een vereniging met hoge statusleden en verenigingen met veel Nederlandse leden zou leiden tot contact met Nederlanders. Ook dit blijkt niet het geval. Hier werd in de conclusie al op gereflecteerd vanuit de theorie. Het is echter ook mogelijk dat bepaalde concepten niet goed zijn gemeten. Wellicht is contact met Nederlanders niet op de juiste manier geoperationaliseerd. Om een indicatie te kunnen geven of mensen contact hadden met Nederlanders werd gekeken of de respondenten minimaal één Nederlander in hun kerndiscussienetwerk hadden. Dit meet mogelijk slechts of respondenten sterke verbanden hebben met Nederlanders, terwijl verenigingen juist bronnen zijn voor zwakke verbanden. Bovendien zijn juist zwakke verbanden belangrijk bij het verkrijgen van een baan en een betere arbeidsmarktpositie. De dataset stond echter niet toe zwakke verbanden met Nederlanders te kunnen meten. Voor toekomstig onderzoek is het dan ook aan te raden om het overbruggende sociaal kapitaal op een andere manier te meten. Een item vergelijkbaar met de vraag die werd gesteld om het aandeel Nederlanders in een vereniging te bepalen (*Hoeveel van uw medeleden zijn van allochtone herkomst?*) zou erg bruikbaar zijn geweest bij het meten van zwakke verbanden met

Nederlanders. Een vraag naar het aandeel Nederlandse kennissen in het sociale netwerk van de respondenten was erg waardevol geweest bij het meten van contact met Nederlanders. Op deze manier had onderscheid gemaakt kunnen worden tussen mensen met geen, weinig, veel en alleen maar zwakke verbanden met Nederlanders. Dit onderscheid had mogelijk aan kunnen tonen dat het overbruggende sociaal kapitaal van leden van verenigingen voor een groter deel bestaat uit Nederlanders dan het overbruggende sociaal kapitaal van mensen die niet lid zijn van verenigingen. Toekomstig onderzoek zou dit onderscheid moeten maken om deze stelling te onderzoeken.

Daarnaast werd verwacht dat het uitvoeren van vrijwilligerswerk een versterkend effect heeft op de arbeidsmarktpositie van leden. Bij voorkeur was er onderscheid gemaakt tussen typen verenigingen waar het vrijwilligerswerk werd uitgevoerd en onderscheid tussen de werkzaamheden die als vrijwilliger zijn uitgevoerd. Het aantal respondenten dat vrijwilligerswerk uitvoerde bij bepaalde typen verenigingen was echter te gering om hier onderscheid tussen te kunnen maken. Bovendien werd niet gevraagd naar de werkzaamheden die vrijwilligers uitvoerden. Zodoende konden respondenten die vrijwilligerswerk uitvoerden bij verschillende verenigingen niet onderling met elkaar worden vergeleken. Wanneer dit wel mogelijk was geweest had dit wellicht uitgewezen dat het uitvoeren van vrijwilligerswerk op zichzelf geen positief effect heeft op de arbeidsmarktpositie van leden, maar wel wanneer vrijwilligerswerk wordt uitgevoerd bij een hoge status vereniging. Om deze laatste stelling te onderzoeken is het aan te raden dat toekomstig onderzoek onderscheid maakt tussen de verenigingen waar vrijwilligerswerk wordt uitgevoerd en welke werkzaamheden hier worden uitgevoerd.

Ten slotte is het lastig om causaliteit aan te tonen. Hoewel dit is geprobeerd door maatschappelijke participatie te meten in golf 1 van het NELLS-panel en arbeidsmarktpositie te meten in golf 2, geeft dit geen garantie voor causaliteit. Het is niet met zekerheid te zeggen dat het sociaal kapitaal gevormd wordt met behulp van maatschappelijke participatie, of dat de contacten die men al heeft ervoor zorgen dat iemand lid wordt van een vereniging. Om dit causaliteitsvraagstuk op te lossen is het aan te raden om in de toekomst een grootschalige longitudinale studie naar het effect van maatschappelijke participatie op de arbeidsmarktpositie en het mediërende effect van sociaal kapitaal op deze relatie uit te voeren.

7. Beleidsaanbevelingen

In dit laatste hoofdstuk zullen beleidsaanbevelingen worden gegeven op basis van de theorie en de bevindingen die zijn gedaan in dit onderzoek. Deze aanbevelingen zullen antwoord geven op de laatste onderzoeksvraag *‘Hoe kunnen de bevindingen wat betreft de relatie tussen maatschappelijke participatie, sociaal kapitaal en arbeidsmarktpositie bijdragen aan beleidsvorming om de arbeidsmarktpositie van mensen met een niet-westerse migratieachtergrond te verbeteren?’*

7.1 Inclusieve verenigingen

Iedereen kan lid worden van een vereniging. Onderzoek van Wiertz (2016) toont echter aan dat etnische minderheden vaker hun lidmaatschap stopzetten dan Nederlanders. Daarnaast zijn mensen volgens Wiertz minder geneigd om lid te worden van verenigingen met veel leden met een andere etniciteit. Hierdoor blijven verenigingen veelal gesegregeerd, terwijl uit de bevindingen in dit onderzoek naar voren komt dat mensen met een migratieachtergrond onder andere baat hebben bij het lid zijn van verenigingen met veel Nederlanders. Om de arbeidsmarktpositie van mensen met een niet-westerse migratie achtergrond te verbeteren en lidmaatschap te bevorderen kan hierop worden ingespeeld. Verenigingen zouden een inclusieve cultuur moeten creëren, waardoor ze meer divers worden. Dit beleid zou zich kunnen focussen op verschillende verenigingen, zoals bijvoorbeeld sportverenigingen. Door de bestaande cultuur in sportverenigingen voelen mensen met een migratieachtergrond zich hier vaak nog niet thuis (Slobbe et al., 2013), terwijl dit onderzoek laat zien dat mensen met een migratieachtergrond juist voordelen halen uit lidmaatschap bij gemiddelde statusverenigingen als een sportvereniging.

Een voorbeeld is het Sportakkoord dat op dit moment wordt opgesteld door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (ministerie van VWS) met als doel de organisatie en financiën van de sport toekomstbestendig te maken (Ministerie van VWS, 2018). Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (ministerie van SZW) zou samen met het ministerie van VWS om de tafel kunnen gaan om te zorgen dat bij sportverenigingen de creatie van een inclusieve cultuur op de agenda van dit Sportakkoord komt. Dit moet als doel hebben dat zowel Nederlanders zonder migratieachtergrond als autochtonen zich in dezelfde vereniging thuis voelen. Door deze inclusieve cultuur worden mensen met verschillende etniciteit aangetrokken tot lidmaatschap bij deze verenigingen. In het voorlopige verslag wordt immers het belang van sporten bij het bevorderen van sociale cohesie erkend (Ministerie van VWS, 2018). Het ministerie van SZW zou juist in moeten zetten op het belang van belang van maatschappelijke participatie bij het vormen van een effectief sociaal netwerk en het verbeteren van de arbeidsmarktpositie van mensen met een niet-westerse migratieachtergrond.

7.2 De invloed van netwerken in het wervings- en selectietraject

De bevindingen impliceren dat het sociale netwerk een belangrijke rol speelt in het wervings- en selectietraject van werkgevers. Het hebben van contact met Nederlanders en met contacten met een hoge beroepsstatus bepaalt deels of een Nederlander met een niet-westerse migratieachtergrond succesvol is op de arbeidsmarkt. Uit de literatuur blijkt dat mensen met een migratieachtergrond contact met Nederlanders moeten hebben om informatie over openstaande vacatures te ontvangen en om te leren hoe zij zich moeten gedragen in sollicitatiegesprekken (Aguilera & Massey, 2003). Uit dit onderzoek blijkt dat mensen die contact hebben met Nederlanders inderdaad een betere arbeidsmarktpositie hebben dan mensen die dit niet hebben. Tevens vergroot het hebben van contacten met een hoge beroepsstatus de kans op het verkrijgen van unieke informatie omtrent vacatures en kunnen zij invloed uitoefenen op het besluitvormingsproces (Lin et al., 1981). Dit onderzoek laat zien dat mensen met meer toegang tot contacten met een hoge beroepsstatus daadwerkelijk een betere arbeidsmarktpositie hebben. Eerder onderzoek wijst uit dat juist mensen met een niet-westerse migratieachtergrond minder vaak beschikken over een effectief netwerk dan Nederlanders zonder migratieachtergrond (SCP, 2016). Op basis van deze bevindingen zou het wervings- en selectietraject van werkgevers anders ingericht kunnen worden, waardoor mensen zonder een effectief sociaal netwerk even veel kans maken op een baan.

Het programma Verdere Integratie op de Arbeidsmarkt van het Ministerie van SZW zet al in op het anders vormgeven van het wervings- en selectietraject (Ministerie van SZW, 2018), maar de bevindingen in dit onderzoek duiden op een aantal specifieke punten die veranderd kunnen worden in dit traject om de invloed van sociale netwerken op de arbeidskansen te verminderen. Allereerst kunnen werkgevers werven via alternatieve kanalen, zodat mensen zonder een effectief sociaal netwerk deze vacatures ook kunnen vinden. Zo kunnen werkgevers de eventuele werknemers met een niet-westerse migratieachtergrond die al in dienst zijn aansporen om te werven vanuit hun eigen sociale netwerken. Daarnaast kunnen werkgevers aangespoord worden om middels trainingen selecteurs cultuursensitief te leren interviewen, zodat zij rekening kunnen houden met de culturele verschillen die de afkomst van een kandidaat met zich meebrengt. Bovendien kunnen selectieteams meer divers worden samengesteld, zodat selecteurs zich tijdens een sollicitatiegesprek meer kunnen identificeren met verschillende kandidaten. Ten slotte moeten objectieve kenmerken van een kandidaat de doorslaggevende rol spelen tijdens het besluitvormingsproces en niet de invloed van een persoon uit het sociale netwerk van een kandidaat, zoals een contact met een hoge beroepsstatus.

Literatuurlijst/Bibliografie

- Aguilera, M. B. (2002). The impact of social capital on labor force participation: Evidence from the 2000 Social Capital Benchmark Survey. *Social Science Quarterly*, 83(3), 853–874.
- Aguilera, M. B., & Massey, D. S. (2003). Social capital and the wages of Mexican migrants: New hypotheses and tests. *Social Forces*, 82(2), 671-701.
- Andriessen, I. (2015). Op afkomst afgewezen. *Onderzoek naar discriminatie op de Haagse arbeidsmarkt*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Andriessen, I., Nievers, E., Faulk, L., Dagevos, J. (2010) Liever Mark dan Mohammed? *Onderzoek naar arbeidsmarktdiscriminatie van niet-westerse migranten via praktijktests*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Arends, J., & Schmeets, H. (2015). Sociaal en institutioneel vertrouwen in Nederland. The Hague: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Arrow, K. (1973). The theory of discrimination. *Discrimination in labor markets*, 3(10), 3-33.
- Baert, S., & De Pauw, A. S. (2014). Is ethnic discrimination due to distaste or statistics? *Economics Letters*, 125(2), 270-273.
- Becker, G. S. (2010). The economics of discrimination. *University of Chicago Press*.
- Borjas, G.J. (1994) The economics of integration. *Journal of Economic Literature*, 32(4), 1667-1717
- CBS & TNO (2017) Dynamiek op de Nederlandse Arbeidsmarkt. Verkregen via <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2017/24/dynamiek-op-de-nederlandse-arbeidsmarkt-2017>, op 16 februari 2018
- CBS Statline (2018) Bevolking; Kerncijfers. Verkregen van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=37296ned&D1=051&D2=0,10,20,30,35,40,45,50,55,60,65-67&VW=T>, op 15 juni 2018
- CBS Statline (2018) Bevolking en bevolkingsontwikkeling; per maand, kwartaal en jaar. Verkregen via <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=37943ned&D1=2,4,47256&D2=374-389,391-395&VW=T>, op 25 juni 2018
- Degli Antoni, G. (2009). Intrinsic vs. extrinsic motivations to volunteer and social capital formation. *Kyklos*, 62(3), 359-370.
- De Graaf, N. D., & Flap, H. D. (1988). “With a little help from my friends”: Social resources as an explanation of occupational status and income in West Germany, The Netherlands, and the United States. *Social Forces*, 67(2), 452-472.
- Duleep, H. O., & Regets, M. C. (1999). Immigrants and human-capital investment. *American Economic Review*, 89(2), 186-191.
- Eerenbeemt, J., Hooftman, W. E., & van den Bossche, S. N. J. (2016). Arbeidsomstandigheden van migranten in Nederland. TNO.

- Friedberg, R. M. (2000). You can't take it with you? Immigrant assimilation and the portability of human capital. *Journal of Labor Economics*, 18(2), 221-251.
- Ganzeboom, Harry B.G., Treiman, Donald J. (z.j.) International Stratification and Mobility File: Conversion Tools. Amsterdam: Department of Social Research Methodology, <http://www.harryganzeboom.nl/ismf/index.htm>.
- Gemeente Amsterdam (2007). Basisschooladviezen en etniciteit. Onderzoeksverslag, 29 januari 2007.
- Granovetter, M. (1974). Finding a job: A study on contacts and careers.
- Granovetter, M. (1977). The strength of weak ties. In *Social networks* (pp. 347-367).
- Granovetter, M. (1983). The strength of weak ties: A Network Theory revisited. *Sociological Theory*, 201-233.
- Granovetter, M. (1995). *Getting a job: A study of contacts and careers*. University of Chicago Press.
- Granovetter, M. (2003). The strength of weak ties. *Networks in the Knowledge Economy*, 109-129.
- Huijnk, W., & Andriessen, I. (2016). Integratie in zicht. De integratie van migranten in Nederland op acht terreinen nader bekeken. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Kalter, F. (2006). Auf der Suche nach einer Erklärung für die spezifischen Arbeitsmarktnachteile von Jugendlichen türkischer Herkunft/In Search of an Explanation for the Specific Labor Market Disadvantages of Second Generation Turkish Migrant Children. *Zeitschrift für Soziologie*, 35(2), 144-160.
- Kanas, A., & Van Tubergen, F. (2009). The impact of origin and host country schooling on the economic performance of immigrants. *Social Forces*, 88(2), 893-915.
- Kanas, A., Van Tubergen, F., & Van der Lippe, T. (2011). The role of social contacts in the employment status of immigrants: A panel study of immigrants in Germany. *International Sociology*, 26(1), 95-122. Doi: 10.1177/0268580910380977
- Klooster, E., Koçak, S. & Day, M. (2016). Wat is er bekend over discriminatie van mbo-studenten bij toegang tot de stagemarkt? Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving.
- Lancee, B. (2010). The Economic Returns of Immigrants' Bonding and Bridging Social Capital: The Case of The Netherlands. *The International Migration Review*, 44(1), 202-226. Verkregen via <http://www.jstor.org/stable/20681750>
- Lancee, B. (2012). The economic returns of bonding and bridging social capital for immigrant men in Germany. *Ethnic and Racial Studies*, 35(4), 664-683, <https://doi.org/10.1080/01419870.2011.591405>
- Lin, N. (1990). Social resources and social mobility: a structural theory of status attainment. In Breiger, R. L. (Ed.), *Social mobility and social structure*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lin, N. (1999). Social networks and status attainment. *Annual Review of Sociology*, 25, 467-487.

- Lin, N. and Dumin, M. (1986). Access to occupations through social ties. *Social Networks*, 8, 365-385.
- Lin, N., Ensel, W., & Vaughn, J. (1981). Social Resources and Strength of Ties: Structural Factors in Occupational Status Attainment. *American Sociological Review*, 46(4), 393-405. Verkregen via <http://www.jstor.org/stable/2095260>
- Lin, N. (2000). Inequality in social capital. *Contemporary sociology*, 29(6), 785-795.
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2018) Verdere Integratie op de Arbeidsmarkt: de economie heeft iedereen nodig! Verkregen van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/03/30/kamerbrief-verdere-integratie-op-de-arbeidsmarkt-de-economie-heeft-iedereen-nodig>, op 25 juni 2018
- Ministerie van Volksgezondheid, Sport en Welzijn (2018) Sport verenigt Nederland. Verkregen van https://www.kenniscentrumsport.nl/publicatie?sport-verenigt-nederland&kb_id=23697&kb_q=sportakkoord, op 25 juni 2018
- Phelps, E. S. (1972). The statistical theory of racism and sexism. *The American Economic Review*, 62(4), 659-661.
- Putnam, R. (1993). Making Democracy Work. Princeton: *Princeton University Press*.
- Putnam, R. (1995). Bowling Alone: America's Declining Social Capital. *Journal of Democracy*, 6(1), 65-78.
- Putnam, R. D. (2000). Bowling alone: America's declining social capital. *Culture and Politics*, 223-234. Palgrave Macmillan, New York.
- Putnam, R. D. (2001). Bowling alone: The collapse and revival of American community. *Simon and Schuster*.
- Ruiter, S., & De Graaf, N. D. (2008). Socio-economic payoffs of voluntary association involvement: A Dutch life course study. *European Sociological Review*, 25(4), 425-442, <https://doi.org/10.1093/esr/jcn051>
- Scherpenzeel, A.C., & Das, M. (2010). "True" Longitudinal and Probability-Based Internet Panels: Evidence from the Netherlands. In Das, M., P. Ester, and L. Kaczmirek (Eds.), *Social and Behavioral Research and the Internet: Advances in Applied Methods and Research Strategies* (pp. 77-104). Boca Raton: *Taylor & Francis*.
- Tolsma, J., Kraaykamp, G. L. M., Graaf, P.M. de, Kalmijn, M & Monden, C.M. (2014) Netherlands Longitudinal Lifecourse Study - NELLS Panel Wave 1 2009 and Wave 2 2013 - versie 1.2. DANS, <https://doi.org/10.17026/dans-25n-2xjv>
- UCL. (z.j.). History of immigration in the Netherlands. Geraadpleegd op 22 februari 2018, van http://www.ucl.ac.uk/dutchstudies/an/SP_LINKS_UCL_POPUP/SPs_english/multicultureel_gev_ENG/pages/geschiedenis_imm.html

- Van der Werff, S., Biesenbeek, C. & Zwetsloot (2018) De positie op de arbeidsmarkt van verschillende groepen personen met een niet-westerse migratieachtergrond. *SEO Economisch Onderzoek*. Niet gepubliceerd, verkregen via het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
- Wilson, J., & Musick, M. (1997). Who Cares? Toward an Integrated Theory of Volunteer Work. *American Sociological Review*, 62(5), 694-713. Verkregen via <http://www.jstor.org/stable/2657355>
- Wilson, J., & Musick, M. (1999). The Effects of Volunteering on the Volunteer. *Law and Contemporary Problems*, 62(4), 141-168. doi:10.2307/1192270
- Zeng, Z., & Xie, Y. (2004). Asian-Americans' Earnings Disadvantage Reexamined: The Role of Place of Education. *American Journal of Sociology*, 109(5), 1075-1108, <https://doi.org/10.1086/381914>.

Bijlagen 1. Items NELLS-panel

Beroepsstatus.

A38. Wat voor soort werk doet u nu? Geef een zo nauwkeurig mogelijke omschrijving van uw werk.
ENQ: let op; dit kan dubbel gevraagd worden.

- A beroep
- B werkzaamheden

Maatschappelijke participatie

SCC3. Bij wat voor organisatie beoefent u deze sport doorgaans?

1. sportvereniging
2. commerciële aanbieder (bijv. fitnesscentrum, sportschool, klimhal)
3. bij overige organisatie (bijv. buurtsport, bedrijfssport, studentensport)
4. niet bij organisatie (bijv. met vrienden, collega's of gezinsleden) ► Ga door naar vraag SSC6
5. niet bij organisatie, beoefen deze sport alleen ► Ga door naar vraag SCC6

SCC4. Doet u vrijwilligerswerk voor deze sportvereniging of club? 1. ja 2. nee

SCC5. Hoeveel van uw medesporters zijn van allochtone herkomst? We bedoelen hiermee mensen met een Surinaamse, Antilliaanse, Marokkaanse, of Turkse herkomst.

1. geen allochtone medesporters
2. enkele allochtone medesporters
3. redelijk veel allochtone medesporters
4. vrijwel alleen allochtone medesporters

SCC6. Nu willen we u enkele vragen stellen over andere soorten verenigingen of clubs.

- A. vrijetijdsorganisatie (vereniging voor hobby, muziek of cultuur)
- B. buurt- of wijkvereniging of huurdersorganisatie
- C. vakbond, beroepsvereniging, consumentenbond of andere belangenorganisatie
- D. organisatie van of voor allochtonen
- E. politieke partij of andere politieke organisatie
- F. organisatie voor geloof of religie
- G. organisatie voor natuur, milieu en internationale solidariteit

ax. Bent u lid van een [x:A,B,C,D,E,F,G]? 1. ja 2. nee

bx. Doet u vrijwilligerswerk voor deze vereniging? 1. ja 2. nee

b. Hoeveel van uw clubleden zijn van allochtone herkomst? We bedoelen hiermee mensen met een Surinaamse, Antilliaanse, Marokkaanse, of Turkse herkomst.

1. geen allochtone leden
2. enkele allochtone leden
3. redelijk veel allochtone leden
4. vrijwel alleen allochtone leden

Netwerk.

G1. De meeste mensen bespreken belangrijke persoonlijke zaken met anderen. Als u terugkijkt op de afgelopen zes maanden, met wie besprak u belangrijke zaken? We willen graag hun voornamen en

eerste letter van de achternaam noteren. U kunt maximaal 5 namen geven. Het gaat dan om de belangrijkste namen. Gezinsleden kunt u hier natuurlijk ook noemen.

- Persoon 1: (voornaam) (1e letter achternaam)
- Persoon 2: (voornaam) (1e letter achternaam)
- Persoon 3: (voornaam) (1e letter achternaam)
- Persoon 4: (voornaam) (1e letter achternaam)
- Persoon 5: (voornaam) (1e letter achternaam)

G6 x. Wat is de herkomst van [naam x]? Het gaat om het geboorteland van zijn/haar ouder(s). 95
[ENQ: dus voor eerste en tweede generatie vrienden het land van de ouders noteren]

1. Nederland
2. Marokko
3. Turkije
4. Suriname
5. Nederlandse Antillen
6. Ander land, namelijk [landencodeer schema gebruiken]

- w1fg13c01 g13c: a doctor, medical specialist
- w1fg13c02 g13c: a chef
- w1fg13c03 g13c: an engineer
- w1fg13c04 g13c: a construction worker
- w1fg13c05 g13c: a company director or senior manager
- w1fg13c06 g13c: a teacher / tutor
- w1fg13c07 g13c: a broker
- w1fg13c08 g13c: an advocate, lawyer
- w1fg13c09 g13c: a mechanic
- w1fg13c10 g13c: an accountant
- w1fg13c11 g13c: a scientific employee or researcher
- w1fg13c12 g13c: a musician, artist, writer
- w1fg13c13 g13c: an ICT/ computer specialist
- w1fg13c14 g13c: a policeman
- w1fg13c15 g13c: a secretary
- w1fg13c16 g13c: a foreman, work leader, overseer (manual labour)
- w1fg13c17 g13c: a nurse
- w1fg13c18 g13c: a truck driver
- w1fg13c19 g13c: a representative, salesman, accountmanager
- w1fg13c20 g13c: a shopkeeper, shop owner
- w1fg13c21 g13c: none of the above

Opleidingsniveau.

A22b. Wat is uw hoogst voltooide opleiding, dat wil zeggen waarvan u een diploma heeft behaald?

3. lbo, vmbo-kb/bbl
4. mavo, vmbo-tl
5. havo
6. vwo/gymnasium
7. mbo-kort (kmbo), primair leerlingwezen, bol/bbl niveau 1 of 2
8. mbo-tussen/lang (mbo), secundair/tertiar leerlingwezen, bol/bbl niveau 3 of 4
9. hbo
10. universiteit (bachelor)
11. universiteit (master, doctoraal)
12. promotietraject

13. buitenlandse opleiding, niet in te delen, lager onderwijs
14. buitenlandse opleiding, niet in te delen, middelbaar onderwijs
15. buitenlandse opleiding, niet in te delen, hoger onderwijs

Etniciteit.

w2cethnic ethnic origin according to Statistics Netherlands definition, based on self-reported country of birth of the respondent and both parents

Geslacht.

w2csex sex of the respondent

Leeftijd.

w2cage age in years at time of interview